Контрольный экземпляр

Масса а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ШОАТТА, 20 декабрь, 1975 шу. • № 152 (5223). • Мах 2 кеп.

РСФСР промышленносто пятилетка ханал хьалха кхоачашъяьй

Российски Федераце къахьегамхоша, КПСС XXIV съезда решенеш кхоачаш а еш, экономически дешаех лаьцна КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьчча къамаьлашкарча положенешцен выводашцен хьалхле а лелаеш, шерра социалистически яхь а йоаржаяь, ханал хьалха кхоачашъяьй нийсалгІча пятилетка шерашка продукцена реализаци яран изделей дуккха лоархІамегІара тайпаш арахецаран оттаяь хинна планаш.

1971—1975 шерашка 42 процент совгІа дуккхагІа хьаергья промышленни продукци, къахьегама овсарле лакхъяра чотах ергья дуккхагІа хьаеча ерригача продукцех 87 процент яр. СихагІа дегІаихад республике технически прогресс еш дола доакъош. Пхе шера 1,7-зза дуккхагІа арахецаргья машиностроене продукци, химеи мехкдаьтта химеи продукци — 1,6-зза. ДІахо дегІаенай электроэнергетика, Іаьржеи сийрда беcаш долеи металлурги, йоагоча хІаман, яйга, кхачан промышленность.

Пятилетка чаккхйоалача шера 405 миллион тонн мехкдаьтта доаккхаргда, 381 миллион тонн кІор боаккхаргба, хІаьта уж дуккхагІа хул КПСС XXIV съезда Директивай заданел. Малхбузехьарча СибарегІа доаккха мехкдаьтта 1975 шера 148 миллион тонн хургда, Директивашка лаьрхІа хиннача 120—125 миллион тоннана меттел. Шера планаша оттаьча заданел совгІа тоъал дукха хьадергда чоп, болат, химически хьоасий, автомобильни шинаш, юртбоахамамашинаш, трактораш, автомобилаш, продукце кхыдола тайпаш. Халкъа эша товараш пхе шера 35 процент дукхагІа хьадергда.

Российски Федераце къахьегамхоша, массава раьза хинна КПСС ЦК декабрьски (1975 ш.) Пленума решенеш къоабал а еш, кердача низаца йоаржаяьй КПСС XXV съезда баха ма боагІара накъабахар духьа лелаю социалистически яхь, производства эффективность дІахо лакхъяраи дерриga балхаш дукхагІа дараи тІадерзаду шоай низаш.

(ТАСС).

КПСС ЦК-ае Советски Союза Коммунистически парте XXV съезда оттаьча «1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара керттера лостамаш» яхача проекта хьакъехьарча КПСС ЦК соцамо, цу проекта тІарча дог гІоздоахача мугІараша шолхленца низ совбаьккха, вай мехкарча наьха вахар кхы дІахо а тоаздар духьа партеи правительстваи еча йоакхонах чІоагІа боккхий беш кхашкара бІаьстан балхаш дІадоладара эша ерригa техника тоаш къахьегаш ба Сунженски районерча «Ассинский» совхоза механически мастерско болхлойн механизатораши.

Шоай низаца укх шера йиъ лагІча кварталахи хьатІахулача шера хьалхарча кварталахи цар тоае еза ерригa а 34 трактор я. ХІаьта таханарча денга царех тоаяь а яьнна кийчча линейке дІаоттаяьр 17 трактор я. Укх гаргарча деношка тоаяь йистеяргйолаш я кхы а 5 трактор.

— Техника тоаеча белгалбаьнна дика къахьегаш ба токарь къона коммунист Збулчак Иван Иванович, мелниквулканизаторщик Шейрер Фридрих Иванович, — йоах совхоза механически мастерске заведующе Болотов Александр Георгиевича.

СУРТА ТІА: трактора мотор тоабеш ба слесараш (аьрдехьара аьттехьа). Н. И. Вертелецкийи И. В. Рощенкои.

И. ПЛИЕВА сурт.

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ СОВЕЩАНИ

Селхан КПСС Ленински райкоме духхьашха идеологически балха болча партийни организацей секретарий заместителий совещани хилар. Из хетаяь яр вай мехка укх деношка хиндача лоархІамеча событеех гулбеннарашка хоам бараи цу хьакъехьа парторганизацешта хьалхашка латта декхараш дІадовзийтараи.

Совещани хьайийллача парте райкома секретара Ю. В. Маренкова «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара керттера лостамаш» яхача КПСС ЦК парте XXV съезда оттаьча проектах къамаьл де дош лу Грозненски мехкдаьтта института доцента В. А. Коптевна. Проекта керттера положенеш кІоарга йоаихаш дІайовзийтар цо вІашагІкхийттачарна.

Проект ювцаш укх деношка ерригача коллективашка профсоюзни, комсомольски собранеш чакхъяха оттадир.

Совещане иштта къамаьл дир КПСС райкома политпросвещене кабинета заведующе К. К. Сорочкинас. Коммунистий политдешар тоадара де дезараш белгалдаьхар цо.

С. МАЙСИГОВ.

ПАРТЕ ПЛАНАШ — ХАЛКЪА ПЛАНАШ

КХОАЧАМБАЬ ІЕРГДАЦ

Дог гІоздаьнна ба тха бригада жа леладераш. Толамца чаккхйоаккхаш латт нийсалгІа пятилетка. Иштта, пхе шера 4844 Іаьхар кхебаьб, 524 центнер тха даьккхад. ХІара бІаь жийна тІехьа юкъера лаьрхІача 122 Іаьхар кхебаьб халкъбоахама план 110 йолаш, хІара устагІа тІера 7,2 килограмм тха даьккхад.

Ши-шегІа хьахиннадаи уж хьоккхамаш. Царга кхачалехьа дукха низ, хьинар дІаденнал тха бригадерча жа леладераша Шаршев Юрмагомбета, Тутаев Сулеймана, Аманаев Хабибуллас.

Дег тІара къоабалъю оаха XXV съезда оттаяь КПСС ЦК проект, 1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара керттера лостамаш. Тха теркам къаьстта чІоагІа тІазар юрта боахам дегІабоалабарах йолча даькъо.

КПСС XXV съезда сийна доккхий социалистически декхараш тІанийцад тха бригада къахьегамхоша. ТІадоагІача шера хІара бІаь жийна тІехьа 130 Іаьхар кхебе, хІара устагІан тІера 6,5 килограмм тха даккха дош деннад.

Партеи правительстваи хьалхашка уттаду декхараш толамца кхоачашдара ерригa торонаш оарцагІъяьхка, низ, хьакхо ца деш къахьегаргда оаха дІахо йодача хана а. Даьхача толамех кхоачам бaь Іергдац.

М. ШАРШЕВ,
Шелковской района «Коминтерн» колхоза воккхагІвола жа Іу, Ленина, Къахьегама ЦІеча Байракха орденаш лелаер.

* * *

КЪАЬСТТА ТЕРКАМЕ ЛАЬЦА...

Дег тІара къоабалдаь тІанийцар «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегІабоалабара керттера лостамаш», яха КПСС ЦК XXV съезда оттаяь проект «Нефтехимзапчасть» завода коллективо. Боккхача теркамца Іомаду вай вахаре лоархІаме хувцамаш де тІехьийха дола уж лостамаш завода специалисташа а болхлоша а. Агитатораша, политинформатораша, бригадай, участкай кулгалхоша дІаккхетабу нах тІайоагІача пятилеткагІа СССР халкъа боахам дегІабара проекта керттерча положенеех.

Завода болхлоша къаьстта теркаме лаца лаьрхІад цу лоархІамерча документа тІа белгалдаьккха дола «арахеца машинаш, оборудовани, приборащ, дуккха дикагІа хулийталга, цар технически боарам, къахьегама овсарле, балха тІа тешаме хулилга лакхде» яха дешаш.

Г. ЛУКЬЯНОВ.

ТОАЛУРГЬЯ ШКОЛАЙ БАЗА

Берригача советски наха а санна, дег тІара къоабалъеш тІанийцар тха школа хьехархой коллективо парте XXV съезда оттаяь «СССР халкъа боахам 1976—1980 шерашка дегІабоалабара керттерча лостамий» КПСС ЦК проект.

Дукха хувцамаш хиннад наьха вахаре нийсалгІча пятилетке, хІаьта иттлагІча пятилетке из кхы а тоалургда.

Дешархошта коммунистически кхетам луш школе со балха вола дукха я. Халкъа боахам дегІабоалабара керттерча лостамашта юкъе хьехархо хиларах тарра са теркам тІаозаш да халкъа образоване система дІахо дегІайоалаярахи болхлой специалисташ кийчбарахи дола дешаш. ГІадвугаш да юкъарча образоване школай, профессионально-технически, юкъерча специальни дешара заведеней материальни база шерьерцхилар.

Вайна ма-харра, хІара шера хьалъю керда школаш, берий кхыйола учреждененаш. хІаьта 10-ча пятилетке 7 миллион моттиг хургйола школаш, царех 4,5 миллион моттиг хиллал ераш юрташка хьалъе лерхІ.

Цу цифраша кхы цІаьхка а къаьгта хьахьокх советски наьха лакхлуш йола хьал-торо, культура.

С. ПАТИЕВ,
Назранерча № 1 йолча юкъерча школа хьехархо.

КХЫ А ДИКАГІА КЪАХЬЕГАРГДА

НийсалгІча пятилетка паччахьалкхен планаши тІанийца социалистически декхараши кхоачашдара берригa низ тІабахийта, хьинаре къахьег швейно-производственни объединене № 1 йолча филиала коллективо.

Партенеи паччахьалкхенеи шоаш денна дош кхоачашду хІамаш тегараша. Укх шера 12 декабре кхоачашъяьй цар нийсалгІча пятилетка план. Шу чакхдаллалца планал совгІа 300 эзар сома продукци арахеца лаьрхІад цар.

— Оаха доккхал ду, — аьлар филиала директора Н. И. Токмачева — тха коллектив 1976 шера чотах къахьегаш хиларах. Швеншта юкъе дукха ба шоай пятилеткаш кхоачашъяь а баьнна хІанз 1977—1978 шерий чотах къахьегаш бараш. Уж ба, масала, 1978 шера чотах къахьегаш йола В. Г. Шиповская, 1977 шера чотах къахьега И. В. Примашкина, М. И. Ступникова, В. И. Сазонова, иштта дуккха кхыбараш.

Пхе шера план ханал хьалха кхоачашъяра социалистически яхь йоаржаяра хьакъехьа КПСС ЦК-с партега, советски халкъага даьча Кхайкарала гІулакхаца жоп далара швейникашта юкъе яьржача социалистически яхье бІаь совгІа хьалхле лелаер белгалваьлар. Цу яхье диазза хьалхле яьккхача мастераш Н. И. Радимушкинаи Т. В. Соловьеваи керте латтача №№ 3, 4 йолча участка коллективашта ахчан премеши цІе вымпелаши, хІаьта къаьстта белгалбаьннараша профсоюза обкома грамоташи елар.

Фабрике шерра баьржаб къонача болхлошта кхетам баларси царна швей говзал карагерзаяреи болх. Из болх мехкараштa юкъе чаккхбоах балха говзал а вахара опыт а йоккха йолча мастераша Силкинас, Погореловас, Балхаевас, иштта кхыбараша. ХІанз хІара балха опыт йолча мастера дош деннад кхоъ-йиъ йоІа балха говзал караерзае.

Филиала болхлошца къамаьл хилар са.

— Тха дегаши хьинари айдаьд, — аьлар хьалхле лелаеча швеяс Балхаевас, — кхоттахургйолча КПСС XXV съездо, цуна хетаяь оттаьча «1976—1980 шерашка халкъбоахам дегІаккхувлара керттера лостамаш» яхача КПСС ЦК проекто.

Цу документо къаьгга хьахьокх советски наьха, къаьстта тха кхалнаьха, хьал-торо тоаяра парте даим йоакхо еш хилар. Из документ дешаш а Іомадеш а да тхо хІанз. Цу тІара хьадоагІаш дола тхоай декхараш дика кхетаду оаха. Продукци дикагІа, дукхагІа арахецар, цунга дІадодар лохдар, балха овсарле лакхъяр, наха хоатташ дола барзкъа арахецар — иштта да тхона хьалхашка латтача декхарех керттердараш.

Укх шера 1 декабре денз алапеш ІотІатехад швейникашта. Нагахьа санна, II разряда швеяс хьалха 62 сом гаргга алапи эцаш хиннадале хІанз 81 сом эцаргда, кхоалагІча разряда йолчо — 88 сом, иштта дІахо. Тха, кхалнаьха, дукха бераш долча ноаной хьал-торо тоайнр берашта ахча тІатохаш баьча соцамо.

Партеи правительстваи еча йоакхоша хьинаре къахьегарца, Даьхен экономика кхы а чІоагІъярца жоп дала лаьрхІад филиала коллективо. Хьамсарча парте XXV съезда даха ма-доагІара накъадахара сийна лакхара декхараш тІанийцад цо.

С. БЕРДОВ.

Партийни актива собрани

Самардийнахьа, 18 декабре, Грозне хилар Нохч-ГІалгІай областной партийни организаце актива собрани.

«КПСС ЦК декабрьски (1975 ш.) Пленума итогаши КПСС ЦК Пленуме нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлаца дувзаденна областной партийни организацей декхараши» яха доклад йир парте обкома хьалхарча секретара А. В. Власова.

Доклад ювцаш къамаьлаш дир Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совета председателa хьалхарча заместителa Н. С. Кожуховске, КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара Г. Ф. Галковас, КПСС Ножай-Юртовски райкома хьалхарча секретара В. А. Янгульбаева. Назрановски трикотажни фабрика мастера гІончас З. А. Орцхановас, бурув тохара балхий Малгобекски управлене начальника С. А. Темирьяева, респотребсоюза правлене председателa М. А. Мамаева, Грозненски района «ЦхьоалагІча мая» колхоза тракториста В. И. Пронина, Шалински района «Шалинский» совхоза директора Б. Д. Абаева, Н. Анисимова цІерагІча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода директора В. З. Мельниченкос.

Пленуме дакъа лаьцараша хьахайтар Нохч-ГІалгІайчен къахьегамхой КПСС ЦК декабрьски (1975 ш.) Пленума решенеш кхоачашъяра дерригa низаш тІадахийта, берригача партийнии боахамен балха тІа КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьла тІарча выводехи положенеехи кулгал лувца кийча хилар.

Российски Федераце писателий IV съезд

Москве, союзий ЦІен Колонни зале, дІахо болх беш я РСФСР писателий IV съезд. 17 декабре хиннача заседане къамаьлаш дир Дудин Михаила (Ленинград), Ананьев Анатоле (Москва), Гамзатов Расула (Дагестан).

Российски Федераце вежарашха дола литератураш вІаши дІаьхий деши вІаши влияни еши хиларах, творчески проблемаш дукха хиларах, КПСС XXV съезд гаргакхоачача ханарча планехи лерхІарехи дийцар Астафьев Виктора (Вологда), Васильев Флора (Ижевск), Викулов Сергея (Москва), Дамдинов Николая (Улан-Удэ), Дементьев Валере (Москва), Долматовский Евгене (Москва), Друнина Юлияс (Москва), кхычар.

Советски общества хьаштаща бахарал, Коммунистически парте идеалий гІулакхага латтарал сийлехьа а долаш деккхар деша художникий ца хиларахи хила йиш ца хиларахи КПСС Центральни Комитета дош луш йола резолюци тІанийцар съезде дакъа лоацараша. Шоай ерригa талант, шоай дегай ерригa йІовхал дІатергья цар Ленина гІулакха, коммунизма гІулакха.

(ТАСС корр.).

ПИСАТЕЛИЙ СИЙЛАХЬА ДЕКХАР

18 декабре союзий ЦІен Колонни зале тІеххьарча заседане гулбелар РСФСР писателий IV съезда делегаташи хьашийи.

Хьакхайкадир республика писателий Союза кулгалдеча органашка хоржамаш деши СССР писателий VI съезде бахийта делегаташ хоржаши голосовани ярах хьахиннараш. 172 саг юкъе волаш правленни 67 саг юкъе волаш ревизионни комиссии хержай.

СССР писателий VI съезде бахийта хержа делегаташ — 276 саг.

Заседане массава раьза а волаш счетни комиссе протоколаш чІоагІдир.

РСФСР писателий IV съезде дакъа лоацараша, чІоагІа дегаш айденна а болаш, деттаваш тІоараш а долаш, тІанийцар Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитетага дохьийта письмо.

Шоай IV съезде гулбеннача Советски Россе писателаша, йоах цу документа тІа, дег тІара баркал оал Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета мутІахьа а долаш коммунизма сийлахь доккхача гІулакхага латта цхьатарра уйла йолаш дола дуккхача къамий советски литература дегІадоаладара денна бокъонца ленински йоакхо ярах.

Марксизма-ленинизма байракха, социалистически реализма традицешта методан тешаме дола деррига дуккхача къамий советски литература а санна Советски Россе литература массаза а хургда эгтара сийлахь доккхачеи дикачеи гІулакха — коммунизм хьалъяра гІулакха парте тешаме гІонча!

РСФСР писателий йиълагІча съездо болх чакхбаьккхаб.

* * *

18 декабре Российски Федераце писателий IV съезде хержача РСФСР писателий Союза правлене эгтара хьалхара пленум хилар.

Пленумо РСФСР писателий Союза правлене председателалла хержар С. В. Михалков, председателa заместителалла — Ю. В. Бондарев.

РСФСР писателий Союза секретаралла хержаб: М. Н. Алексеев, А. Г. Алексин, А. А. Ананьев, Г. А. Ахунов, С. В. Викулов, Д. А. Гранин, Ю. Т. Грибов, Р. Г. Гамзатов, С. П. Данилов, Н. Г. Дамдинов, В. В. Дементьев, А. В. Емельянов, С. П. Залыгин, В. А. Закруткин, М. С. Каримов (Мустай Карим), А. П. Кешоков, В. М. Кожевников, А. Д. Коптяева, Д. Н. Кугультинов, К. Ш. Кулиев, В. В. Липатов, Г. М. Марков, Е. И. Носов, С. С. Орлов, С. С. Смирнов, А. В. Софронов, В. М. Санги, А. И. Смердов, Л. Л. Сорокин, А. Н. Тимонен, В. Д. Федоров, А. Н. Чепуров, Н. Е. Шундик.

Организационно-творчески дешашта РСФСР писателий Союза правлене секретаралла чІоагІваьв М. П. Шевченко.

РСФСР писателий Союза ревизионни комиссе эгтара хьалхарча пленуме цун председателалла хержав Г. А. Сейенихин, председателa заместителалла — М. Д. Львов.

(ТАСС).

КУБИНСКИ КОММУНИСТИЙ ИСТОРИЧЕСКИ ДЕКХАРАШ

ГАВАНА, 18 декабрь. (ТАСС). Укх деношка кубински халкъа теркам тІабийрзаб Кубай Коммунистически парте I съездо болх беча Гавана. 17-чеи 18-чеи декабре пленарни заседанешка парте Центральни Комитета отчетни доклад йир Кубай КП ЦК Хьалхарча секретара новкъоста Фидель Кастрос.

Докладчика шерра сурт оттадир паргІатои кортамукъалеи бахьан долаш кубински халкъо лоаттабаьча турпалча къовсама, белгалъяьхар 1959 шера 1 январе революци кот а йоалаш чакхбаьннача Куберча революционни болама керттера этапаш, итогаш йир социализм хьалъяра наькъа тІа чІоагІа дІаэттача республикана 17 шера карагІдаьннарий, кІоаргга марксистско-ленински анализ йир дІахорча шерашка Коммунистически партенеи ерригача кубински общественеи хьалхашка латтача декхарий.

Отчетни доклада тІа мадарра къестаду Кубай арахьарча политикаи дунеи халкъашта юкъерча хьалеи дешаш, белгалбоаккх революционни Кубайна массе оагІорахьара новкъостал дареи оагІув хьаллацареи гІулакха санна, иштта лаьттан тІа машар чІоагІбара, дунеи халкъашта юкъерча арене низий соотношени социализмана пайдана йолча оагІорахьа хувцара гІулакха а СССР-а ерригa социалистически содружества бокха лоархІам.

Кубай Коммунистически партенеи берригача мехкаи исторически лоархІаме хургйола решенеш тІаэца езаш ба съезда делегаташ. Деш дола къамаьл эгтара хьалхарча аргІанна революционни дегІаахарца юкъарчал доацаш дувзаденнеи бухсоцаши дола лерхІараш, революце исторически, экономически, политически лардех, цуи маІанах, лерхІарех, декхарех йола бІарчча хьанийца белгалйоаха принципиальни положенеш чулаьцача, партеи паччахьалкхенои кубински революце хІанззарча фазо керттера лерхІар кхоачашдара — социализм хьалъяра тІадерзадаь чаккхдоахача массе тайпарча гІулакхий наькъаш белгалдеш йолча Кубай КП программин платформа хьакъехьа да.

Съезда повестка тІарча керттерча дешаех цаІ — съездо къоабалъьвчул тІехьагІа дерригача халкъага юкъарйита арайоаккхаргйола Куба Республика кердача конституце проект ювцилга. Съезда балха юкъе лоархІаме моттиг дІалоац 1976—1980 шерашка Кубай халкъа боахам дегІабоалабара эгтара хьалхарча пхе шера плана директивай проекто. Съездо тІаэцаргда Кубай КП Устав. Кулгалду партийни органаш хоржаргья.

ЯЛХАЗЛАГІА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГІА СЕССИ

РЕСПУБЛИКА КЕРДА ТОРОНАШ

ХьалхагІа хоам баь хиннача тайпара, ялхазлагІа хержача Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета аргІанара шоллагІа сесси хилар 17 декабре. «1976 шера Нохч-ГІалгІай АССР халкъа боахам дегІабоалабара Паччахьалкхен плана хьакъехьа» доклад йир Нохч-ГІалгІай АССР паччахьалкхен плана председателa Е. В. Брыксина.

1976 шера плана хьакъехьа ше хоам балехьа цо йийцар нийсалгІа пятилетка чаккхйоалача шера план кхоачашъяра итогаш. Социалистически яхь керда айяр бахьан долаш укх шера 11 бетта план республика промышленни продукцена реализаци яра 101,2 процент кхоачашъяьй, планал совгІа реализаци яьй 14,4 миллион сома маьха продукцена. ХьалхагІе а даьча лоархІамегІа, промышленни продукци хьаяра 1975 шереи бІарччача пятилетка план ханал хьалха кхоачашъе мегаш я. Промышленни предприятей, колхозий, совхозий гІишлой-монтажни, транспортни, кхыча организацей дуккхача коллективаша хІанзале а рапорташ деннад пятилеткеи 1975 шера плани ханал хьалха кхоачашъяра хьакъехьа, хІаьта хІанз КПСС XXV съезда къахьегама совгІаташ кийчдеш а я.

Къаьстта уйла тІаахийтай арахеца продукци дикагІа халийтара. Укх тІеххьарча хана паччахьалкхен дикала Знак еннай 51 изделена.

Цунца цхьана докладчика белгалдоаккх, промышленносте, цу даькъе республика Министрий Совета карарча промышленносте а, цІенхаштта кхоачамбоацараши карара дувлийта хІамаши хилар. Укх шера 11 бетта продукцена реализаци яра план кхоачашъяьяц 18 предприяте. Царгара хьа ца кхоачаш йисай 2,2 миллион сома маьха продукци. Царех я «Трансмаш» яха завод (директор нов. Карпов), ГРМЗ (директор нов. Галич), рудни йоаца материалаш йоаха а чакхйоаха а Карабулакски завод, цементни завод, «Чечингсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцей завод.

Цу предприятей кулгалхоша лерттІа уйла тІаахийтац керда производственни мощносташ шоай ханнахьа эксплуатаце дІателараи сихагІа уж караерзаяраи, лерттІа пайда ийцабац керттерча фондехи производства чурча кхоачамехи.

ХІанз а кхоачам болаш бац арахеца продукци дикагІа хилийтара болх. Из доагІа моттигера доал долча предприятешта санна, иштта союзнии республикански доал долча предприятешта а.

Тохкам беча хана моттигерча, кхачан промышленноста, бытовой гІулакхаш дара министерствай предприятешка, Грозненски кога гІирсий фабрике, Назрановски трикотажни фабрике, Грозненски города шурий комбинате тоъал дукха продукци брак ю е сорташта лохъю технически условеши ГОСТ-аши телхаяр бахьан долаш.

Дика вІаштІехьа дац гІулакх къахьегама овсарле лакхъяра даькъе а. Цу хьоккхама план дІабахача 11 бетта 30 предприяте кхоачашъяьяц. Цу предприятешка алапе фонд совнагІа дІаухийт, сов касткаста хувцалу болхлой кадраш.

Уж а кхыдола а кхоачамбоацараш нийсденнад предприятей балха кулгалдареи планировани яреи боарам хІанз а лоха хилар, паччахьалкхен планови дисциплина телхаераштa цхьаболча министраша, объединеней управленей начальникаша бехк ца барах, экономически болх мела вІаштІехьбаьккха хиларах, хІаьта из бахьан долаш йиш хилац кхоачамаш шоай ханнахьа хьагучадаха а производства эффективность хаддаиза лакхъелга вІаштІехьдаккха а.

ДІахо нов. Брыксина дийнар, юрта боахам дІахо дегІабоалабаран цуи материально-технически база чІоагІъяраи КПСС XXIV съезда решенеш кхоачашъяра республике даьр.

Укх шера юрта боахамга дІаяхийтай 80 миллион сом гаргга капитальни вложенеш, цу даькъе колхозий чотах — 17 миллион сом. Пятилетка чаккхйоалача шера хьал а яь, эксплуатаце дІаеннай 200 эзар котама лаьрхІа «Кавказ» яха коа тІара оалхазараш леладу фабрика, реконструкци яьй «Староюртовский» коа тІара оалхазараш леладеча фабрикана, 19-ча партсъезда цІерагІча колхозе хьаккхий дулх дахара 12 эзар хьакха кхоаба комплекс, «Атагинский» совхозе 800 Іатта лаьрхІа шура йоаха комплекс хьалъяьй, болх бе йолаялийтай Гудермесски дуга леладу система, Сулу-Чубутлински хий юстара кхувса канал, хий дехка лаьтташ 1,8 эзар гектар дуккхагІа хиннад, 54 эзар гектар йолча даьгІенашта хий тІадигад.

Цхьабакъда республика колхозийи совхозийи гІулакхашка цІенхаштта кхоачамбоацараш хиннад.

Укх тІеххьарча диъ шерал хьалхагІа дІаихача шерашка юкъера лаьрхІача гуллаьччул 83 эзар тонн кІезигагІа гуллаьд ялат. Соахкарчул кІезигагІа даьхад баьцадаараш, шекара свеклаш, комсаш, кхыйола культураш. Закупкай план тхьамкийна, тхана, коартолашта кхоачашъяьй 1975 шера.

Доакъараш ца тоъарах соахкарчул лохъеннай хьайбай продуктивность, кІезига даьккхад нийцад дулх, шура, фуаш. Юкъера лаьрхІача хІара кхоабача Іатта лоархІаш яьккха шура укх шера 11 бетта соахка цу хана яьккхачунца нийсйича 160 килограмм кІезигъеннай.

Цу тайпара моттигаш алхха хаоттама хьалаш бахьан долаш нийсъеннай яхар нийса хургдацар, ГІулакх миштад аьлча, боахамаша тешаме лакха хьувкъам кхебе безаш 120 эзар гектар совгІа е дерригача лаьттаех дилагІа дакъа совгІа лаьтта да республике.

Хий дехкача лаьттаех пайда во эцаш хилар, лаьтта леладара культура лоха хилар, шийханнахьеи кхоачам болаши хий ца дехкар, органически минеральни удобренеех лерттІа пайда ца эцар бахьан долаш хий дехкача лаьттай гектаро юха хьалур геттара кІезигденнад колхозашкеи совхозашкеи, хий ца дехкача лаьтташка кхебечул дукха совгІа хилац хьувкъам укх массехк шера.

Хьувкъама чІоагІа Іаткъ гурахьа дув ялаташ дІадера дикагІа йола агротехнически ханаш телхаяр а. Масала, укх шера чуэца лаьрхІа хинна гурахьа дув ялаташ чІоагІа гоадаь дІалийра 20 эзар гектара тІа, хІаьта из бахьан долаш ялата цхьадола дакъа дайра.

Республика дуккхача боахамашка кІезига дегІаух общественни хьайбай боахам, кІезига деб доахан, шортига лакхлу цар продуктивность.

ДІададахача шераца нийсдича укх шера 11 бетта 2 процент мара дийбадац доахан, цу даькъе детта доахан а. ХІаьта Грозненски, Надтеречни, Ачхой-Мартановски яраш санна йолча районашка кхыметтел кІезиг а деннад детта доахан.

(Йистедоалар 2-ча оагІо тІа).

ЯЛХАЗЛАГIА ХЕРЖАЧА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ШОЛЛАГIА СЕССИ

РЕСПУБЛИКА КЕРДА ТОРОНАШ

(Йистедоалар. Долалур 1-ча оагIо тIа).

Общественни хьайбай боахам шортига дегIаухача керттерча бахьанех цаI да дукхача боахамашка тоьал доакъарий база ца хилар, доакъар кийчдара йоакхо ца яр, цунах хьурмат деш пайда ца эцар.

Пятилетка чакхйоалача укх шера республике IалалЬмате дукха хьалдаьд капитальни гIирсаш. Укх шера 11 бетта дIаяхийта еррига капитальни вложенеш 310 миллион сом гаргга хилар, уж хул соахка цу ханна дIаяхийтача капитальни вложенеел 3,3 процент дукхагIа.

Хьал а яь болх бе йолаялийтай, хIаьта ишттa хьалъяь яргйолаш а я: А. Шерипова цIерагIча заводера парафин чуювтта автоматически линии даьтташ ду объекташ, Ленина цIерагIча заводе го боахийташ хих пайда эца блок; шеръергья денне бийсаннел 163 эзар кубически метрга кхачалца хий биологически цIенду станци, цIеноштa йоккхий пхелаш еча завода хьалхара аргIа, «Грозненский рабочий» яхача типографе производственни комплекс, Червленнера Iанарца - хица цистернаш цIенъеча станце хьалхара аргIа, Ассински Грозненски заводашкара консерваш ю дIадеш, чIоагIа тIоа тIабилла 55 километр наькъаш, колхозашкарен совхозашкарен 9 АТС.

Дукха балхаш даьд чуIе цIеношни культурно - бытовой гIулакхашта лаьрхIа объекташ хьалъяра, царга дIададахад 54 миллион сом гаргга, е 1974 шера дахийтачул 15 процент дукхагIа хургла из.

Цхьабакъда, пятилетка дIададахача шерашка а мо мара, керттера фондаши производствени мощносташи болх бе йолаялийтара хьахийнача капитальни вложенеех пайда эцара план 1975 шера кхоачашъяьац. ГIишлой - монтажни балхий планах лоархIаяьац: Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене, Новогрозненски ТЭЦ-я СУ, «СевКавнефтегазстрой» объединене, «Орджоникидзетрансстрой» яхача треста СМП-131 а СМП-382 а коллективаш, дукха кхыйраш.

Республика бIарчча хьанйцача укх шера чуIе цIеноош хьалдара план 65 процент, цу даькъе моттигерча Советий дараштa 83 процент гаргга мара кхоачашъяьац. Из бахьан долаш къакьегамхошка дIа ца кхоачаш юсаргья еррига а лаьрхIача 80 эзар гаргга квадратни метр чуIе моттиг.

Кхоачаш ца еш юсаргья школаш, больницаш, поликлиникаш, деша даха ха йоацача берий учрежденеш хьалъяь яхара а хIаьта ишттa берий учрежденеш, общежитеш, интернаташ, культурно - бытовой гIулакхашта лаьрхIа кхыйола объекташ хьалъяра хьахийнача капитальни вложенеех пайда эцара а шера план. Республика Министрий Советe гIолла пайда ца эцаш йиса капитальни вложенеш 2,6 миллион совгIа сом хургья.

Капитальни гIирсаш хьалдара планаш кхоачаш ца ярах ожо дала деза эггара хьалха балха низахи техникахи пайда эцара даькъе хIанз а йоагIаш йола порядок ца оттаяьча, материальни ресурсаш чIоагIачахьа лостае ца ховча, коллектива барт вIаштIехьа ца боаккхача, гIишлошка нахи механизмаши совцаяь лоаттаеш сов дукха ха йоахийтача, къахьегама дисциплина телхаерашца, брак ерашца тIагIертта къовсам ца лоаттабеча гIишлой - монтажни организацей кулгалхоша.

ГIирсаш хьадегла тIехьадисара керттерча бахьанех цаI да гIишлош еча организацей шоай доалахьара производствени база шортига шеръяр, индустриальни методаш кхоачам болаш юкъе ца кхахьар. Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене геттара мела ю реконструкци цIеношта йоккхий панелаш еча Аргунски завода. Шоай базаш геттара гоаяь хьаеш йоахк «Чечингсельстрой» трест, «Чечингколхозстрой» объединени, кхыйола организацеш.

Карарча шера республике леррагIа чакхъяьхай КПСС XXIV съезд халкъа хьал-торо лакхъе аьнна оттаяь программа. Розничи товарооборот дIададахача шерaца нийсъяча 6,4 процент лакхлургья республике. Бахача наха деш дола бытовой гIулакхаш 10 процент дукхагIа хургла.

1975 шера 11 бетта розничи товарооборотех бахача наха бытовой гIулакхаш дарен плана республика бIарчча хьанйцача тIехкхоачашьяьй.

Шерьеннай торговле, общественни кхачан, бытовой гIулакхаш дара сеть. Пятилетка чакхйоалача шера массе меттера хьатIадоагIача ахчан чотах хьал а яь, болх бе йолаялийтаргья 240 эзар квадратни метр чуIе моттиг, цу тайпара шоай чуIеча моттигий хьалаш тоадергла 24 эзар сага.

Дукха хIама даьд просвещени, культура дегIайоалаяра. Бахача наха деш дола коммунальни гIулакхаш тоадара. Болх бе йолаеннай 10800 бера моттиг йола дукха школьни зданеш, хIаьта цар йиш хулийт кхаь сменагIа болх беш йола школаш 7-нега кхаччалца кIезигъе. Болх бе йолаялийтай 1100 бера моттиг йола деша даха ха йоацача берий учрежденеш, 150 саг чуэцалуш йола поликлиника, 350 моттиг йола клубаш, 1200 моттиг йола кинотеатраш.

Хьалъяь йовлаш латт паччахьалкхен университета дешара корпус, нек ду дIакъайла бассейн, 2 эзар моттиг йола цирка здани. Йистейоалаш латт троллейбусни лини. Республике кхы тIа а газ чуйиллай 13600 квартире, нах баха моттигаш дIахо тоаяра тIадераздаь балхаш даьд.

Докладчико дIахо белгалдоаккх, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера общественни производства эффективность лакхъяра, халкъа боахама еррига участкашка деш дола балхаш овлангара деза тоадара къьстта уйла тIайохийташ хилар, хIаьта из да социалистически пройзводство дIахо дегIайоалаяран халкъа вахара хьал тоадаран лоархIамегIара гIулакх. Эффективностеи дикален пятилетка хила езаш я иттлагIа пятилетка.

1976 шера республико реализаци еш йола еррига промышленни продукци укх шерaца нийсъяча 1,2 процент дукхагIа хургья. Республике дIахо дегIайоагIаргья машиностроени, приборостроени, металлообработка. Цу даькъо реализаци еш йола еррига продукца 10 процент дукхагIа хургья.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера дикка дукхагIа хьадергда халкъа эша товараш, тийга яь хIамаш, пазата хIамаш, мебель, радиоприемникаш, консерваш, шекар, маькх, булкаш, макаронаш, йий, корта бохош доаца малараш.

1976 шера планаш тIа оттадаьд Iилмеи техникеи дIахо дегIадоаладелга, царна карагIдаьннараш халкъа боахама деррига дIакъоштa юкъекхухьилга, къахьегама овсарле чIоагIа аелга. Республика дукхача предприятешка чакхдоахаргда оборудованена модернизаци яра, кулг - карара къахьегам эттача боаккхаш йола механизаци юкъейоалайра тIадерзадаь гIулакхаш.

Технически прогресса лоархIамегIара декхарех цаI да продукци дикагIа хилийтара из хьаярга дIабода мах лохбари.

ТIа-тIа дукхагIа эшаш йолча кхачан продуктащеи промышленность бедалцеи дукхагIа IалашъелгIа дукххача даькъе шинх тийша долаш йола юртбоахама производство дIахо дегIайоалае лаьрхIад. Республика юрта боахаме кердача шера йоаккхаргйола еррига продукци 1975 шераца нийсъяча 10 процент дукхагIа хургья.

Юрта боахамя керттера продукташ укх боараме эца лаьрхIад планагIа: ялат — 153 эзар тонн, шекара свеклаш — 180 эзар тонн, генараш — 15 эзар тонн, картолаш — 6 эзар тонн, сом — 52 эзар тонн, комаш — 85 эзар тонн, тхьамка — 2 эзар тонн, доахани коа тIара балхазараши (дийна долаш эзача) — 32,5 эзар тонн, фуаш — 60 миллион, тха — 3700 тонн, шура — 75 эзар тонн.

Юртбоахама производствана специализаци, концентраци, интенсификаци яра тIадерзадаь балхаш дIахо а дергда республике из индустриальни ларда тIа оттабара, производственни процессашта ма-мегга дукхагIа механизаци яра, юртбоахама производствана химизаци, лаьтташта мелиораци яра наькъаца.

Кхы тIа а дергда республика юрта боахама материально-технически база чIоагIъяра тIадерзадаь балхаш. ХьалхагIе а даьча лоархIамегIа колхозаштеи совхозаштеи 1228 трактор, 870 грузовой автомобиль, ялаташ чуэцеи кхыйолеи 600 комбайн лургья. Техника дукхагIа лургья хьайбай боахамаи доакъараш кийчдараи. Дикка дукхагIа кхоачаргья боахамашка минеральни удобренеш.

Юрта боахам комплексно дегIабоалабарга дIаяхийта лаьрхIад 100 миллион совгIа сома капитальни вложенеш, цу даькъе мелиоративни балхашка — 26,4 миллион сом.

Вай республика, хIамаш кхоллаш дола низаш дIахо дегIадоаладаран халкъа хьал-торо тоаяран чIоагIа лоархIаме да капитальни гIирсаш хьалдар. Парте ЦК-аси Советски правительстваи хаддаиза терко ю вай республика экономикеи культуреи дегIайоалаяра, доккха практически новкъостал ду.

ИттлагIча пятилетка хьалхарча шера республике капитальни гIирсаш хьалдара шера программа оттаяьй. Нохч-ГIалгIайче бIарчча хьанйцача 1976 шера дIайохийташ йола паччахьалкхен еррига капитальни вложенеш 340 миллион сом хургья. Цул совгIа дIадохийтаргда 20 миллион сом совгIа кооперативни организацей ахча а.

Хьалъергья дукха йоккхий производственни объекташ. Хьалъяь яргья Грозненски газ чакхйоахача завода шоллагIа аргIа. Н. Анисимова цIерагIча заводера каталитически вформинга установка. Червленни станицера Iанарца-хица цистернаш цIенъеча станце шоллагIа аргIа, Дубай-Юртара художественни керамика фабрика, Грозненски кога гIирсий фабрика, кхыйола лоархIаме объекташ.

Массе оагIорахьара хьатIадоагIача ахчашкара чуIеча цIеношка, коммунальни, культурно - бытовой гIирсашка дIайохийта еррига капитальни вложенеш 60 миллион сом совгIа, е укх шерарчул 12 процент дукхагIа хургья.

Республике дIахо а дегIайоагIаргья транспорт, бувзам, наькъа боахам. 1976 шера керда 9 автобусни маршрут хьаелларгья республика юрта районашкен цун доазонел арахьеи. Город Грозне болх бе йолалургья 275 автобуса лаьрхIа гаражи технически гIулакх ду станцин. ДIахо а балхаш дергда г. Грозне керда аэродром хьалъяра. Наькъа гIирсаш хьалдарга республике дIадохийтаргда 13 миллион сом.

ХьатIадоагIача шера бувзама средстваш дегIайоалаярга дIадахийта лаьрхIад 1,5 миллион совгIа сом. ПланагIа лаьрхIад 8 колхозеи 5 совхозеи телефонаш чуяхка, Грозный — Назрань кабельни лини болх бе йолалийта, Ведана, Горагорски поселке АТС-аш болх бе йолаялийта, Шелковской станицера районни бувзама узел хьалъяь яккха. Город Грознерча микрорайоне 6100 номер йола АТС хьалъяра балхаш дIадоладергда.

Республике, берригача мехка а сацца, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера йоккхий мероприятеш чакхйоахаргья халкъа хьал - торо дIахо тоаяра. Бахача наьха ахчан доходаш укх шерарчаца нийсйича 5,2 процент дукхагIа а хиша, 778 миллион сомага дIакхоачаргья.

Дикка дегIайоагIаргья торговли, унахцIено лораяра гIулакх, просвещени, культура учрежденей сеть. ЧIоагIъеш я цар материально - технически база. Республике бытовой гIулакхаш дара объем укх шерарчуца нийсйича 7,6 процент лакхлургья, цу даькъе юрташка — 10 процент.

1976 шера дикка дегIабоагIаргба коммунальни боахам. Хьалъергья керда водопроводни, канализационни, газови сеташ. Газ чуйилла квартираш гободашкеи болхлой поселкашкен 4800 а юрташка 7200 а дукхагIа хургья.

1976 шера плана тIа дикка йоккхий капитальни вложенеш хьожаяьй Iалам лорадаран Iалама беркатах дикагIа пайда эцаран тIаерзаяь мероприятеш чакхъяхара. Мехкдаьтта чакхдоахача предприятешка дIахо дергда хий-фо цIенду гIирсаш шердара, гобоахийташ хих пайда эцаргболаш установкаш нийсъяра, Шолжа чу ухийта цIендаиза дола хий кIезигдара балхаш.

Ший къамаьл чакхдоалаш докладчика хьакхайкадир, КПСС ЦК декабрьски Пленума, СССР Лакхехьарча Совета IV сессе решенеша, парте Центральни Комитета Пленуме КПСС ЦК Генеральни секретара нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьло дегаш ураоттадаь болча вай республика къахьегамхоша, предприятей, колхозий, совхозий коллективаша нийслагIча пятилетка план ханал хьалха кхоачашъяри парте XXV съезда яха маьоаггIара накъаяхари дукха тIайна социалистически декхараш кхоачашдара къахьегамен политическии хьинар кхы тIа а айдергдолгах, республика къахьегамхой 1976 шера план кхоачашъяра дика кааргйолгахи цу тайппара бIарччача иттлагIча пятилетке Нохч-ГIалгIай АССР экономикеи культуреи дIахо дегIайоалаяра чIоагIа ларл йолларгйолгахи шедог тийша хилар.

* * *

1976 шера Нохч - ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджета хьакъехьеи 1974 шерара Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджет кхоачашъяра хьакъехьеи доклад йир республика финансий министра **А. Н. Иванова.**

Цо Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советага чIоагIъяйта дIачуелар 1976 шерара республика бюджет: доходаштеи расходаштеи 136466,9 эзар сом долаш укх карарча шера доходий юххьанца хиннача планал 2421 эзар сом дукхагIа долаш.

Докладчика дувц иттлагIча пятилетка хьалхарча шера республика халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плана тIа оттаяь мероприятеш кхоачашъяра гIулакха бюджет мел лоархIаме я.

Нохч-ГIалгIайчен бюджета доходий кертерча тайпаех цаI — оборота тIара йоахача налогацара дIачутела ахча. Из 74491 эзар сом е бюджета ерригача доходех 54,6 процент оттадаьд.

Укх шера дукхагIа йола предприятешн халкъа боахама доакъошн дика лоархIаду объемии хьокхамехи бюджета хьалхашка хIайнйцача декхарехи. Цхьабакъда цхьацайолча боахама органашен ведомствашен хIанз а лерттIа кхоачашъяц шоашта оттаяь продукцена реализаци яра планаш, цудухьа уж паччахьалкхен бюджета декхарийла а юс.

Масала, «Чеченингушвино» объединене (начальник нов. Хаматханов) къаракъ-коньяк деча комбинато ассортименте кхоачашъяц малараш арахецаран царна реализаци яран оттаяь план. Укх шера 10 бетта комбинато ара ца хецаш дитад 27 эза декалитр совгIа безачa маьха сортех дола къаракъ, хIаьта из бахьан долаш бюджете хьачу ца кхоачаш дисад 558,0 эзар сом, цу тIа а къаракъа уж сорташ республика доазонел арахьара тIаккхухь чуй мах беча организацеша.

Бюджета хьалхашкара шоай декхараш кхоачашдац «Росбакалея» республикански конторо, Главнефтеснаба управлене, «Ростекстильторга» базо, «Грозэнерго», кхыча предприятешей организацешей.

Нов. Иванова белгалдоаккх, республикерча дукххача наx беча организацешен рынкаца бувзабенна боацача потребителашен шоашта оттаяь товарий фондаш дIа ца кхухьаши цунца дувзаденна тоьал дукхха эхча бюджете хьачу ца кхоачаш дусаши хилар.

Бюджета цIенхаштта зе ду товарни продукци хьаярга бола мах лакхбаро, производственни мощносташ йизза кара ца ерзаяро, производственни процессашта механизаци яра боарам лоха хиларо, товараш тIаккхьара условеш телхаро.

Масала, Назрановски кирпичий заводо цхьанна а шера кхоачашъяц продукци хьаяреи цунна реализаци яреи план. Къахьегама овсарле лоха я заводе, дерригача балхех 23,8 процент дIалоац кулг-кара дечa балхаша, бахьан а доацаш болхлой балха хьа ца ахараш йовш йола балха ха сов дукха я, балха тIара бувларашца лерттIа къовсам лоаттабац.

ХIаьта уж дерригa хIамаш бахьан долаш заводо укх шера 9 бетта 120 эзар сома безбаь продукци хьаярга бода мах.

Кхы дикагIа дац гIулакхаш Грозненски йий доаккхача заводе, Серноводски минеральни хиш арахецача заводе, «Художник» яхача фабрике. Цу предприятеша а ишттa мара кхоачашдац бюджета хьалхашкара шоай декхараш.

Шоай керттера хьоккхамаш кхоачашдац юрта боахама министерства совхозаша а. 1974 шера цу совхозашка продукци яккхарга дIабаха мах 12,5 миллион сом планал безагIа хилар, хIаьта укх шера планал 19 миллион сом безагIа хургба аьнна хеташ ба из. 26 совхозах 13-не а хулаш чакхдаьккхар дIадаха шу, хIаьта 1975 шера кхы а доккхагIа хургдолаш да зе. Вай трестий дукхача совхозаша а ишттa мара кхы кхоачашъяц юртбоахама продукци яккхара план.

1976 шерарча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджета тIара расходаш 136466,9 эзар сом оттаяьй, 1975 шерарчул 1,8 процент дукхагIа а хургйолаш. Еррига расходех халкъа боахама финансировани ярга вохийт 23,1 миллион сом цу даькъе 19334 эзар сом чуIеча цIеной - коммунальни боахамгеи нах баха моттигаш тоаяргеи.

Цу гIулакхаша тешал ду вай халкъа вахара материальнии культурнии боарам айбара партеи правительстваи хаддаиза тIа - тIа дукхагIеи йоакхо еш хилара. Цхьабакъда во да цхьа хIама: цу гIулакхашка дIадахийта лаьрхIача ахчах вай республике цхьанна а шера бизза пайда эцаш ца хилар.

КПСС XXIV съездо общество социальни дегIайоалаяра оттаяь программа кхоачашъеш хилар гуш да паччахьалкхено социально-культурни гIулакхашка дIаухийтар хаддаиза дукхагIа хулаш хиларах а. 1976 шера Нохч-ГIалгIай АССР паччахьалкхен бюджета тIа цу гIулакхашка дIадахийта оттадаьд 107 миллион сом, вешта аьлча укх шерарчул 5 процент дукхагIа.

Халкъа боахамен культура дерригача доакъошка управлене аппарат массе оагIорахьара эргаяьккха тоаярен из лелаярга дIабода мах лохбарен дешашта массаза а теркам тIаахийтаб партеи правительстваи, хIанз а ухийт. 1976 шерарча бюджета тIа оттадаьд паччахьалкхен управлене органаш лелаярга 3406 эзар сом, вешта аьлча укх шерарчул 226 эзар сом дукхагIа дIадохийтилга.

Докладчика белгалдоаккх, управленчески аппарата структура эргаяьккха тоаяран из лелаярга дIабода мах лохбарен республике белгалара болх беъ хилар. ЙоккхагIа а яьй, аIашагIа а техай цхьан тайпара дукха предприятеш, дIаяьхай цхьайола промежуточни звенош, дIаяьхай аппарата болхлой штаташкара совъяьаш, хIаьта цо йиш хилийтай укх шера 1907,4 эзар сом кходе а паччахьалкхен бюджета доходе хьачуоза а.

Халахете а, дукххача предприятешка управлене аппарат эргаяьккха тоаяра дешашка хьажац. ДIададахача ах шера дaьча тохкамаша хьагучадаьккхад: шера 240 эзар сом алапи а телаш штатал совгIа 242 болхло лелаваьв; 51 тIехъяьккха оклад тийнай; управлене аппарат лелаярга совнагIа дIададахийтад 42 эзар сом.

Штатно-сметни дисциплина эггара чIоагIагIа телхаяьй Самашкински консерваши заводо, «Чечингсельстрой» треста ПМК-920, цу треста ПМК-432, «Красный молот» яхача заводо.

Докладчико йоах, предприятей, ведомствай, министерствай кулгалхоша цIенхаштта уйла тIаяхийтанза яргьяц штатно-сметни дисциплина лаьрхха лелаяран управлене структура эргаяьккха тоаяран.

ДIахо нов. Иванова аьлар, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето республика Лакхехьарча Советага чIоагIъяйта хьачулу 1974 шерара республика паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йола отчет. Паччахьалкхен бюджет кхоачашъяьй доходашта 153138 эзар соми расходашта 133725 эзар соми долаш, доходаш расходел 9413 эзар сом дукхагIа а йолаш.

— 1976 шера кердача пятилетка хьалхарча шера — республика халкъа боахама плани бюджети кхоачашъяра, — аьлар цо шиш къамаьл чакхдолаш, — къьстта боккхача лоархIаме да экономикана кулгалдара боарам лакхбара, материальни, къахьегама, ахчан ресурсех кхом дукхагIа беш пайда эцара дешаш. Цу гIулакха, пленуме белгалдаьххача тайпара, вай бокъонца нийса лархIа а пайда дикагIа эца а беза дIадахийтача хIара сомах, къахьегама хIара сахьтах, продукце хIара тоннах, овлангара деза дIаяха еза доал доацаши рузкъах Iагьюаргаш еши йола моттигаш.

* * *

Сессе содоклад йир массазарча планово-бюджетни комиссе председатела депутата **М. Ш. Баматгиреева.**

Цо аьлар, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето хьачуеннача 1976 шера планагеи бюджетагеи хьежачул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета планово-бюджетни комиссена, отраслеви комиссешта, кагирхой гIулакхашта йолча комиссена хетачох, 1976 шера республика халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен плани Паччахьалкхен бюджети СССР Лакхехьарча Совета йиълагIча сессеи РСФСР Лакхехьарча Совета шоллагIча сессеи чIоагIъяьча мехка я Российски Федераце а халкъа боахам дегIабоалабара планашка хьежжаи, хIаьта ишттa нийслагIча пятилетка планаш теркалъеши оттаяь я.

ДIахо нов. Баматгиреева белгалдоаккх, республика паччахьалкхен бюджет 1976 шера Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планага хьежжаи карарча шера бюджет кхоачашъяра хьакъ ехьа хьалххагIе а яь итогаш теркалъеши оттаяь хилар. Бюджета объем 1975 шера планаца нийсйича 2 миллиони 421 эзари сом йоккхагIа хургья. Доходий керттера дакъа, вешта аьлча 80 процент гаргга, пайда тIара, оборотах йоаккхача налога тIара хьачутелача ахчаехи кхыча ахчаехи латташ хургья. Бюджетера дукха а дукхагIа дола ахча (78 процент совгIа) социально-культурни мероприятешта финансировани ярга дохийтаргда.

1976 шера районний городий паччахьалкхен бюджеташка хьежай комиссеш, хIаьта царна хетачох, цар Iалашду районий боахами культуреи дIахо дегIаухилга.

Содокладчика предложени лу массазарча комиссеша тоадьраш юкъе а хьош Паччахьалкхен план къоабалъе, 1976 шера Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен плана хьакъехьара Закон тIаэца а доходаши расходаши 136 миллиони 466,9 эзари сом а йолаш йола Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджети республика Паччахьалкхен бюджетах дола Закони чIоагIде а.

Комиссеш ниттa хьежай 1974 шерара Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджет кхоачашъярах йолча отчетага а, цар предложени лу Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совето хьачуеннача боараме ахча а долаш из чIоагIъе.

Цунна цхьана нов. Баматгиреева депутатий уйла тIаерзайир цхьайолча предприятей, организацей, колхозий, совхозий, гIишлоний, быта служба, торговле, коммунальни боахама, унахцIено лораяра учреждений балха тIа кхоачамбоацараш хилара. Къьстта чIоагIа критика йир цо республике капитальни гIирсаш хьалдара темпаш юхаувзача, дика продукци арахецара новкъарле еча кхоачамбоацарашта.

* * *

Дувцача дешаех лаьца деш дола къамаьлаш эггара хьалха дIадоладир Шалински райисполкома председатела депутата **Л. С. Сайдаева.** Цо хоам бу, района къахьегамхоша КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш, КПСС XXV съезда оттаь «1976 — 1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха проект чIоагIа гIадбаха тIайнца хилар. Цу программии документаш тIа хьахьеккхай экономикеи советски халкъа вахара торои айяра перспективаш.

ДIахо цо йоах, карарча пятилетка паччахьалкхен планаш кхоачаш а еш, района промышленни предприятей, гIишлошъеча организацей, транспорта, колхозий, совхозий коллективаша тоьал доккхий толамаш даьхад. Район бIарчча хьанйцача промышленни продукци укх пхе шера 51 процент дукхагIа хиннай.

Дукха болх баьб районе социально - культурни гIирсаш хьалдара. Юрташка йиъ клуб хьалъяьй, реконструкци яьй районни культура цIенна, болх бе йолаялийтай 5556 дешархочоа моттиг йола нийс керда школей шийттанахьа школашта хьатIаяь классаши, йиъ фельдшерско - акушерски пункт, шеръяьй торговии бытовойи предприятей сеть. ДIахо а дукхагIа хьалдаьд чуIе цIеноош.

Укх пхе шера дикка айбеннаб района юрта боахам а. Паччахьалкхен амбарашка къахьегамхоша чутессад 72,5 эзар тонн ялат, вешта аьлча бархIлагIча пятилеткечул 31 процент дукхагIа. ДукхагIа баьккхаб, паччахьалкхенга бехкаб сом, баьцалдараш, генараш, дулх, фуаш, тха.

Депутата республика Министрий Советагарен Госпланагарен дех иттлагIча пятилетке тарлучара ахча а лехе. Шаьла хьехархоштеи медицински болхлоштеи хIаранеца 24 квартира йолаш цIеноош чуIе цIенош хьаллергдола гIулакх оттадар.

* * *

Сессе даькъа лаьцараша чIоагIа уйла тIаяхийта ладийгIар республикански больница керттерча лора депутата **Н. Б. Мироновас** даьча къамаьлага. Республике унахцIено лорарагIулахх дегIадоаладеча даькъа толамаш белгал а даьха, цо депутатий уйла тIаерзайир медицински учреждений балха тIарча кхоачамбоацарашта, халонашта, кхоачаш ца деш дисараштa.

Цо хьакхайкадир, республика больницашкара менгеш 1975 шера IотIа ца кхийтта а итт эзар сага лоархIаш уж 90,5 мара ца кхоачаш а хилар, хIаьта Федераце юкъера лаьрхIача 124,3 кхоач уж. Циггача белгалдоаккх цо, городера а республика юрташкара а дарбан учрежденеш воча хьал тIа хилар. УнахцIено лораяра объекташ хьалъяра балхаш геттара мела лел. Планаш цхьанна а шера кхоачашъяц.

ГIирсаш хьалдара балхаш мела лел яхаш цхьабараш леткъари из гIулакх тоадергда яхаш гIишлошъеча подрядни организацей кулгалхоша тела жопаши юххера а даьсса хабар а хиле дус. Больницаш хьалъяра оттаяь планаш кхоачашъяц Нохч - ГIалгIай гIишлошъяра управлене (начальник нов. Сперанский), «Чечингсельстрой» тресто (начальник нов. Арсанукаев).

Масала, Ножай-Юрта 1971 шера хьалъе йолаяьй больница, хIаьта оттаяьча планагIа эксплуатаце дIаяла оттаяьяц из 1977 шера мара. Кхы а чIоагIагIа цецвоаккхаш ба Ведана юрта больница хьалъяра балхий лелам. Деррига а де дезараш 965 эзар сома маьха балхаш да, хIаьта пхе шера даьраш 162 эзар сома маьха мара дац.

Укх гарггарча хана город Грозне берий больница хьалъяра а тороцаш лахарах дола дош оттаду нов. Мироновас.

* * *

Наурски района «Победа» яхача колхозера комсаш лелаеча бригада бригадир депутат **И. Е. Елагин** ва трибуне. КПСС XXV съезда баха мабоагIара накъабахар дукха лелаеча социалистически яхь юкъе а баха, йоах цо, района къахьегамхоша боагIачул дукха тIех а бувлаш, денгара денга темпаш лакх а еш бу болх.

КПСС XXV съезд къахьегама коталонашца белгалъяккха, еррига техника 15 феврале кийч а яь дIаоттае лаьрхIад машино - тракторни мастерской еррига коллективаша, совхоза механизатораша.

Лаьтта лeладерашеи хьайбаш лeладерашеи даькха толамаш ма-дарра хьа а кхайкадь, депутата белгалдаьккхар, лаьтта леладара культура лакхъяра, хий дехкача лаьттаех пайда дикагIа эцара, хьайбай продуктивность лакхъяра районе хIанзалца хьа де доагIар даьца хилар.

* * *

Урус - Мартановски районерча «Гехинский» совхоза тхьамка леладечо депутата **Е. А. Мамакаевас** дийцар, совхоза къахьегамхоша, еррига производственни участкашка шерра социалистически яхь а йоаржаяь, зIамига а доккха а мел долча хIаман тIехь кхом а беш, хьалхагIа тIехьбиса, зенаш деш хинна боахам доацачача хана хьалха латтараштa тIехьаккхебаь, хIанз пайдаш а деш дIаболабенна хиларах.

Цунах, йоах цо, хIара гектара тIара планагIа 10 центнер яккха лаьрхIа хинначa метте ехъача тхьамкий лордий 15 центнер яьккхача тхьамка леладеча тха бригада а дика доалл.

* * *

«Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятеша нийслагIча пятилетке баьча балха итогехи иттлагIча пятилетке уж дегIайоалаяра керттерча лостамехи дувц «Грознефтехимзаводы» яхача объединене директора депутата **Л. А. Шилова.**

Цо хоам бир, товарни продукцеца реализаци яра паччахьалкхен план ханал хьалха — укх шера 14 декабре кхоачашъяь хилар. Шу чакхдалалехьа планал совгIа реализаци ергья 25,5 миллион совгIа сома маьха продукцена.

Объединене предприятей коллективаша дукха терко ю продукце дикал лакхъяра. ХIанз 17 мехкдаьттапродукт дикала Знак йолаш арахец. 1975 шера 169 миллион сомал совгIа продукци лакхача категорех арахийцад.

ДIахо кердача пятилетка шерашка объединене коллективаша кхоачашде дезача цIенхаштта декхарех дувц оратора. Эггара хьалха дийцача, объединене предприятешта овлангара деза реконструкци яра программа дIахо кхоачашъеш хургья. Технологически установкаш хьалъяра балхаш дергда, цо торо лургья мехкдаьтта чакхдаккхара объем 30 процент алсамъяккха. ДIахо дегIаухаргья мехкдаьттахимически промышленность. Шера 120 эзар тонн дукхагIа доаккхаргда фенол, хIаьта полиэтилен — 60 эзар тонн.

— Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнев керте латтача вай парте Центральни Комитето IалалЬмате боккха болх чакхбаьккхаб иттлагIча пятилеткагIа вай мохк дегIакхуьлара советски халкъа кхалхашка латта декхараш белгалдеш. Уж планаш йоккхий хиларо вай мехках доаккхал дайт, кхы а хьинарегIа къахьега, дукхагIа низ тIабахийта, белгалъяь планаш кхоачашъяра мел эшар де безам совбоаккх, — ишттa аьлар Назрановски трикотажни фабрика болхлочо, депутата **З. Д. Барахоевас.**

— Вай, депутаташ, — йоах цо дIахо, — балха декхараша дIа ма деххa, халкъо хержараш хилара тарра, кхыбарел дикагIа кхетаде декхарийла да харжархой хьашташ, цудухьа сона хов Назрановски района къахьегамхой, цу даькъе со болх беш йола трикотажни фабрика коллектив а йолаш, иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра республика берригача къахьегамхошца цхьана шоай бернга низ а хьинар а дIадала кийча йолга.

ДIахо депутата дувц города хьаштех, дош оттаду районни больница хьалъяран трикотажни фабрика производственни корпуса ремонт яран.

Ше къамаьл деш Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела заместитела депутата **С. В. Синельникова** къьстта теркам тIабахийтар моттигерча подчинене промышленни предприятей балха гIулакхашта, бахача наха деча торговлеи бытовойи гIулакхашта.

Укх шера цхьайтта бетта планал совгIа цар маьхала яьккхай ши миллион сом совгIа продукци, кхойтта миллион сома товараш дехкад. Планал совгIа бахача наха бытовой гIулакхаш даьд 550 эзар сома.

Оратора хоам бу, республика Министра Совета кара йолча предприятей коллективаша партеи правительстваи дег тIара раьза болаш ювц «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIаккхувлара керттерча лостамех» аьнна КПСС ЦК XXV съезда оттаяь проект, цу тIа халкъа материальнии культурнии вахар тоадар керттера декхар да аьнна белгалдаьд.

Халкъа эша товараш арахецарах лаьца дувцаш нов. Синельникова дукхагIа теркам тIабахийтар цу лоархIамерча гIулакха юкъе нийслуш долча кхоачамбоацараштен дийза дисараштен. Ишттa дукха тIехьъюсаш я укх шера культурно - бытовой товараш арахецара план. Халахете а, вай моттигерча организацеша хьаде йиш йола маьхах деза доацa товараш республика арахьара хьачуккхухь мах беча организацеша.

Республика быта гIулакхаш кхоачашдеча карагIдаьннараш белгал а деш депутата критика йир бытовой гIулакхаш кхоачашдеча министерства цхьайолча предприятешта.

Ножай-Юртовски райисполкома председатела депутата **А. С. Батаевас** белгалдир, укх чакхдаьннача шерен бIарчча хьанйцача пятилеткахи юртбоахама къахьегамхоша дика толамаш даьха хилар. Пхе шера паччахьалкхенга дехкад 5500 тонн тхьамка, план 3850 тонн йолча метта, 2735 тонн ялат, план 1400 тонн йолча метта, 6370 тонн дулх, план 5980 тонн йолча метта.

Лакхбеннаб юрта боахама, социально - культурни строительства дешаш кхоачашдечара моттигерча Советий лоархIам.

Къамаьл даьчо районе ремстройучастон меттаоттаяра дош оттадир, хIана аьлча Ножай-Юрте цхьаь цаI гIишлош ю организаци яц.

Дош лу Нохч-ГIалгIай гIишлошъяра управлене СМУ-8 мастера депутата **А. Н. Коржукова**, «СССР халкъбоахам дегIаккхувлара керттерча лостамех» аьнна КПСС ЦК XXV съезда оттаяь проект республика гIишлошъераша дег тIара къоабалъеш тIайнцай, йоах цо.

— Массаза а санна кхоачашде деза декхараш IалалЬмате доккхий хиларца белгалйоал вай планаш, — аьлар цо. ГIадвуга да иттлагIча пятилетке вай мехкарча къахьегамхой хьал-торо тоаяра къьстта теркам тIабохийташ хилар.

Дукха болх бе безаш да тхо — гIишлошъераш. НийслагIча пятилетке хинначул 25 процент дукхагIа хургла гIишлошъерга дIадохийта рузкъ. Пхе шера къахьегама овсарле 29—32 процент лакхъе еза. Из деррига де деза гIишлошъелга дикка тоа а деш.

ДIахо депутата дийцар гIишлош хьалъеча нийслуча кхоачамбоацарех. Масала, нийслагIча пятилетка балха итогаш во хиннай. ГенподрядагIа гIишлой-монтажни балхаш дара план 14,1 процент кхоачаш ца еш йисай, шоай низашца гIишлош хьалъяра план — 13,7 процент. Алхха 1975 шера нах чубаха цIенош хьалдаьдахара план 25 процент кхоачаш ца еш йисай. Из бахьан долаш керда фусамаш дIа ца кхоачаш бисаб бархI бIаь совгIа дезал.

— Тха района къахьегамхош КПСС ЦК парте XXV съезда оттаяь «1976—1980 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара керттера лостамаш» яха проект чIоагIа легаш гIоздаьнна тIайнцай, — аьлар парте Сунженски райкома хьалхарча секретара депутата **Г. Г. Самарске.**

КарагIдаьннача итогаш а еш коммунисташа, юрта боахамеи промышленностеи къахьегамхоша, хоам бир цо, халкъо боахама деррига доакъошн социально-культурни вахари дIахо тоадара керда декхараш белгалдаьд иттлагIча пятилетка. Района промышленносто укх шера 17 ноябре кхоачашъяьй продукци арахецареи цунна реализаци яреи пхе шера план. Юрта боахама къахьегамхоша дикка тIехкхоачашъяьй сом, фуаш доххара пхе шера план, дегIаденад баьцдараш, дулх, шура йоххилга.

Баьцадараш дукхагIа кхедара а доххара а нийсагIа дар, аьлар депутата, XX партсъезда цIерагIча колхоза алхха баьцалдараш леладара специализаци йича, из «Консерваплодоовощ» объединена юкъе дIачу а йохийташ.

Пятилетка чакхйоалача шера, аьлар къахьегамхой депутатий Малгобекски городской Совета исполкома председатела депутата **К. Т. Яндиева,** — дика болх баьб промышленностеи юрта боахамеи къахьегамхоша. Промышленни предприятеша октябрь бетта кхоачашъяьй нийслагIча пятилетка планаш.

Цунца цхьана, йоахар депутата, дукха да тха къоастадалза даргдоаца дешаш. Масала, мел эша осташ, обсадни бурувдеттеи турбаш ца хиларо юхатетт бурувдеттарий болх.

Оратор цIенхаштта критика йир гIишлошъеча организацешта. Балхаш доагIача тайпара дика ца деш хьалъю объекташ. Районе балхаш деш я Грозне ухха гIишлой организацеш. Цудухьа Малгобекагахьа дукха уйла йолаш а бац уж.

Ше къамаьл деш Нохч-ГIалгIай АССР просвещене министра депутата **М. У. Умарова** дийцар 1975 шера школаш дукхагIа хьалъярах, царна дукхагIа ассигнованеш хьахецаш хиларах. Пятилетка шерашка 42488 дешархочоа лаьрхIа школаш хьалъяьй. 4-чен — 10-чен классай хьехархоех 80 процент бараш лакхера педагогически дешар дийша ба.

Цхьабакъда, дукхача шерашка тIехьлусаш хилар хIанз а дIадаьнхалац. Кхаь сменагIа деш дукхагIйолча школашка. Школаш ца тоъар бахьан долаш вIаштIехьдалац дешар чакхдаьнначул тIехьагIа берашн юхедита, царна общественни кхача доаттабелга тоаде, хьехара кабинетни системага довла.

— Вай республика халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен планах дувцача хана, ца хьоахадеш дита йиш яц мехкдаьтта промышленностера гIулакхаш, 1976 шера а бIарччача иттлагIча пятилетке а кхоачашде деза декхараш, — аьлар «Грознефть» объединене начальника **В. А. Сорокина.**

Мезозойски тIоанашкара мехкдаьтта хьадоаккхилга 79—98 процентага дIа а кхаьча чакхдоалаш латт, белгалдаьккхар цо. Дисар цаI да: 500 миллион тонн я аьнна Нохч-ГIалгIайчен доазон тIа прогнозии перспективнии лоархIаш йолча моттигашка мехкдаьтта дакхха дIадолалулга.

Оаха даьча лоархIамех иттлагIча пятилетке геолого-тохкама балхаш дара программа кхоачашъяра хиланза ярьгьяц хIаране 300—400 тонн хьалъае низ бола 47 бурув детта установка, 100 эзар тонн геттара чIоагIа обсадни турбаш, 25 эзар тонн бурув детта турбаш, дукхха кхыйола инструменти оборудовании.

Дош лу Грозненски района «Горячеисточненский» совхоза комбайнера депутата **К. А. Дудуркаевнайна.**

— Массехк ди даьлча вай сийлахь-йоккхача Даьхено дIадоладергда иттлагIа пятилетка хьалхара шу, — аьлар цо. КПСС XXV съезда накъадолхаш вай де а доагIаш доаккхал ду карагIдаьнначох.

Укх шера хьинаре къахьийгад тха совхоза коллективо. КIезигагIа хIама дIа а дохийташ дукхагIа продукци яккха гIерташ, зIамигачун а доккхачун а кхомбора.

Тха боахаме а цIенхаштта кхоачамбоацараш дац ала йиш яц. Укх шера йокъал оттар бахьан долаш кIезигъеннай шура, Iанна кхоачам хилаал Iалашдаьдац доакъараш. Цхьабакъда, оаха деррига а дергда хьайбаш тIера ца доалийташ Iангара дахара.

Комбайнаштеи трактораштеи ремонт еча хана эшаш йола оатхалаш ца хиларах оратора цIенхаштта критика йир «Сельхозтехника» кулгалхошта.

Гудермесски горисполкома председатела депутата **У. А. Исмаилова** дийцар района промышленностеи юрта боахамеи къахьегамхоша даьхача толамех.

Цунца цхьана депутата теркам тIабахийтар районе къоастае езача проблемашта. Комсомольское яхача юрта хьалъянза яргьяц школеи клуби. Пхи шу даьнна Гудермес хозфекальни канализаци хьалъеш латта, бакъда из йисте маца яргья ховш дац.

Сессе ювцача 1976 шера вай республика халкъа боахам дегIабоалабара паччахьалкхен плана проекто а паччахьалкхен бюджето а тешавеш хьахьокх автономни республика дегIайоалаяра партеи правительства даим йоакхо елга.

* * *

Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета сессе тIайнцар «1976 шера Нохч-ГIалгIай АССР халкъа боахам дегIабоалабара Паччахьалкхен планах», «1976 шерарча Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджетахи» дола законаш.

ТIайнцаб «1974 шерара Нохч-ГIалгIай АССР Паччахьалкхен бюджеть кхоачашъяра хьакъехьара отчет чIоагIъеш бола со цам.

22 декабре — энергетика Ди

Запорожски ГРЭС хьалъерaш болча.

СУРТАШ ТIА: Запорожски ГРЭС-а юкъара куц; «Южтеплоэнергомонтаж» треста турбинашта монтаж еча бригада бригадир И. А. Демченко. КПСС XXV съезда сийна къахьегама вахте эттача цуй бригадо хIара бетта сменин нормаш 125—130 процент кхоачашъю. Ханал хьалха оттаяь йоалаш латт 800 эзар киловатт низ бола турбогенератор.

А. КРАСОВСКЕ сурт.
ТАСС фотохроника.

ЭНЕРГЕТИКА ДИ ДЕЗДЕШ

1920 шера 22 декабре советий Всероссийски съездо могаяь тIаьйцар В. И. Ленина кийчъяь Россена электрификаци яра пачхахьалкхен план (ГОЭЛРО). Цу плано доккха новкъостал дир дIахо мехка энергетика дегIайоалаяра. 1966 шера дениз СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указах хIара шера дезду энергетикий цIей.

ГОЭЛРО план 10—15 шера лаьрхIа оттаяь яр. Цхьабараш тешаш бацар из кхоачашъергхиларах. Цхьабакъда из тIехкхоачашйир. 1935 шера 30 электростанцена метта хьалъяь а яьккха болх бе йолаелар 40 электростанци. Болх бе йолаелар Каширски ГРЭС, Шатурски ГРЭС, Волховски ГРЭС, Днепровски ГРЭС, иштта Грозненски ТЭЦ. Из а ГОЭЛРО планагIа хьал а яь 1929 шера болх бе йолаяйтар.

Пачхаьа Росси электроэнерги яккхара дунен тIа пхийттлагIча моттиге хиннача 1985 шера Советски Союз электроэнерги яккхара дунен тIа кхоалагIа моттиг а лоацаш из хьалха яьлар Англел, Каналал, Японел, Италел, кхыча дегIадаьхкача капиталистически мехкел. Сийлахь-боккха Даймехка тIом лаьттача шерашка лакхе цIераш яьхача электростанцеех дуккха яраш йохайир.

ТIом чакхбаьшачул тIехьагIарча шерашка кхы а сихагIа дегIаух советски энергетика. 1954 шера дунен тIа духхьаша СССР болх бе йолаелар атомни электростанци. ХIанз вай мехкарча электростанцеша хIара шера йоаккх цхьа триллион киловатт-сахьат электроэнерги, дунен тIа шоллагIча моттиге а я электроэнерги яккхара даькъе. Вай мехкал хьалха латташ я США. Электроэнерги яккхара тIехьа миччa бесса яьккха а хьалхара моттиг яккха а ца гIерташ СССР-о чIоагIа къовсам лоаттабу энергоресурсех биззагIа пайда эцара.

КПСС XXV съезда оттаьча КПСС ЦК проекта тIа белгалма-даккхара, электроэнерги йоаккхача дукхагIа пайда эца лаьрхIад кIорах, хIана аьлча мехкдаьттанеи газацеи дукха ув маьхера бедал. Цох пайда ийбу барзкъаш, кхача, кхыйола маьхера хIамаш хьаеча. ДIахо йодача хана проекта тIа белгал ма-даккхара электроэнергех тIа-тIа дукхагIа пайда ийбергба къахьегача, цудухьа сиххa дегIаккхувла еза энергетика.

Масала, 1975 шера вай мехка яьккхар 1 триллиони 65 миллиарди киловатт-сахьат электроэнерги, хIаьта 1980 шера из йоаккхаргья цхьа триллиони 380 миллиарди киловатт-сахьат. 1990 шера вай мехка яккха лерхI кхо триллион киловатт-сахьат электроэнерги, вешта аьлча хIанз йоаккхачул кхозза гаргга дукхагIа.

БIаь шера тоъаргйолаш я хIанзара вай мехка йола энергоресурсаш. Цхьабакъда царех пайда эцара даькъе дукха халонаш нийслу. Эррнгача энергетически ресурсех 85 процент яраш СибарегIа я, хIаьта берига бахача нахах 80 процент бараш Европе бахаш ба. СибарегIара электроэнерги Европе хьаахийтар халагIчарех дола декхар да. Цунца дувзадениа СибарегIа, иштта Дальни Востоке баха нах дукхагIа хила беза. Цу гIулакха доккха новкъостал дергда хIанз юллаш латтача Байкало-Амурски магистрало, из йилла яла езаш я 1987 шера.

Йоккхий агрегаташ йолча электростанцей чотах керттерча даькъе болх бе йолаяийта лерхI мощносташ. ХIанз вай мехка болх беш я 300 эзар киловатт-сахьат низ болча агрегаташцара 50 электростанци. ИттлагIча пятилеткагIа хьалъе йолаергья хIаране мощность 500 эзари 800 эзари киловатт-сахьат мощность йола энергоблокашцара теплоэлектростанцеш.

ИттлагIча пятилеткагIа болх бе йолайолийтаргья 15 миллион киловатт-сахьат мощность йола электростанцеш.

Нохч-ГIалгIайчен энергетикаш хьинаре къа а хьегаш башха-дика толамаш дахарца вай мехка керттера лоархIачарех ба. ГОЭЛРО яхача ленински планагIа Къилбаседа-Кавказе Грозненски ТЭЦ болх бе йолаеннaчул тIехьагIа республике хьал а яь болх бе йолаеннай йоккха керда электростанцеш, 1952 шера болх бе йолаелар Новогрозненски ТЭЦ, хIаьта 1960 шера город Аргунера Шалински ТЭЦ-и город Грознера ТЭЦ-3-и. ХIанз республикерча электростанцеша дукха дукхагIа электроэнерги йоаккх пачхахьа хана Россе йоаккхаш хинначул. Цхьан сага дIалаьрхIача моллагIча дегIаенача капиталистически мехкарчул дукхагIа электроэнерги йоаккх вай республике. Электропередачей линн 11 эзар километр гаргга я Нохч-ГIалгIайчене. Электроэнерги яккхара дIадохийта доагор кхоларта диллача вай мехка хьалхарчарех цхьа моттиг лелаечарех я Грозненски энергосистема.

НийслагIча пятилеткагIа башха дика къахьегама толамаш дахарах орденаши медалаши еннай республикерча 49 энергетикана. Царна юкъе ва электромонтер М. А. Колин, вокххагIвола электромонтер Н. Дашуев, центральнн диспетчерски служба режимна служба кулгалхо, А. И. Секретова, кхыбараш.

РСФСР заслуженни энергетик яха сийлен цIи еннай машиниста А. А. Литвиновна, вокххагIволча мастера А. Ю. Юсуповна, кхычарна.

КПСС XXV съезда сийна къахьегама вахте этта энергетикаш дог тийша ба республикерча потребителашта ма-эшшеи халданзеи электроэнерги Iалаш а еш, шоаш тIаийца декхараш толамца кхоачашдергхиларах.

И. БАШИРОВ,
академика М. Д. Миллионщикова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта института доцент.

Пропагандиста балха опытах

ЦУН ПОЛИТШКОЛА

Шелковской района Сийлен доска тIа дIаязъяь я района дикагIчарех цаI йолча пропагандиста. «Бурунный» яхача опытни жомсий совхоза директора Машенко Екатерина Васильевнай цIи.

...Пропагандиста Машенкой юххьанцарча политшколе дешаш ши шу даьккхар Федюшкина Елена Григорьевнас. Цига Iомадеш хиннар КПСС истори дар. Пропагандиста дагадоагIа ши шу хьалха Федюшкинас шек а ювлаш шийга хийтта:

— Могаргдий-те сона селсара чоалхане программа Iомае? Парте исторел совгIа тха-м политэкономи, философи, Iилман коммунизма лардаш Iомае ма-езий. Программа кIезиг - дукха атта йолча группе со яхача бакъахьа дацар-хьогI? Сай хана юкъера дешар чакхдаккха са вIаштIехь ца даьнийга а ма-хой хьона.

Машенкос тейир из Цунна ховра цу кхалсага политически дешарца боккха безам болга. Цул совгIа из ше хьалаьна моллагIола гIулакх тешшаме чакхдоаккхарех йолга а ховра цунна.

Коммуниста Е. В. Машенкос пропагандиста деккхараш кхоачашду дукха ха я. Пропагандиста болх алхха школа занятеш чакхъяхарахи, царга кийчлуш книжкаш дешарахи, конспекташ уэттаярахи чакхбоалаш бац. Цунна хетачох, пропагандист массаза а наха юкъе, цар дагардараш, цар хьашташ довзаш хила веза. Тlаккха мара пайда хьабоалаш хургбац цо беш бола болх. Цудухьа Екатерина Васильевна бригадашка социалистически яхь вIаштIехьйоахаш, ший ладувгIараш общественни вахаран коммунистически хьисапе къахьегаран юкъеоза гIерташ хул. Совхоза партбюро секретарца цхьана наха хьалхашка хан-ханнахьа къамаьл де дезача агитаторашта методически гIо а ду цо.

— Йизза пропагандист я из, — йоах Е. В. Машенкойх цунна хIара дийнахьа балха, политзанятешка, партийни собранешка вIашагIбетталураша.

Политшколе дешаш йолча Кузьменко Галинас иштта аьлар сога:

— Цхьа занятн чакхъяьлча дIа на йохийташ гоайир со Екатерина Васильевнас. Хетаргахьа, зийна хила дезар цо ше дийцача цхьадарех со дика ца кхийталга. Со цунах дIакхетаялца дIа а яханзар из. Кхзра ма - ле, Галина, дIайолалуча хана деша хала хул, юхьиг цIаккха а хинняц атта. Дукха дагIар тхо цу сайрийна дагардар дувцаш, — йоах Галинас. — Хетаргахьа из къамаьл тха хиннадецаре, шоллагIча заняте гIоргьяцар со. Ха дIа ме йода дикагIа кхета яьлар со. Иштта политически дешара безам тIабахар са.

ХIаьта ладувгIархоцо Оливенко Валентинас Г. Кузьменкос дийцачун тIатох:

— Екатерина Васильевна, сона хетачох, пропагандиста эшаш йоля цхьа дика оамал йолаш я. — Сага эшшача гIо де кийча я из.

Цо кулгаллеча юххьанцарча политшкола ладувгIараша дика болх бу, тайп-тайпара общественни декхараш кхоачашду. Масала, коммунисташ А. И. Пашкин, В. А. Швецов хIанз шоаш пропагандисташ ба, хьалхарвар — экономически дешара школен, шоллагIвар — комсомольски политкружкен. Хьинар дола агитатораш а хинна дIаайтаб кьона коммунисташ А. Кирчак, В. Оливенко, Т. Кузьменко, Л. Титкина. ХIаьта А. Лукьянцев вIаштта шозза цехови партийни организаце секретаралла хержав.

Е. ФАРНИЕВА.

ДУВЦАР ХАЛКЪА IАЬДАЛЕХ ДА

ШИРДАЬННАЧУН ОВЛА ХОАДАБЕ

Тоъал ха я аз «Сердало» газет деша. Сона дукха езденнай «Дувцар халкъа Iаьдалех да» яхача рубрикана кIал кепа етта материалаш, хIана аьлча цар дуккханешта новкъостал дергда нийса никъ хьаллаца.

Са хIанз кховткъе пхиъ шу даьннад. Укх ханага воалаш дукха хIамаш бIаргадайнад: дикадараш а воларaш а. Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа волаш цкъа хьийжа Iийнавац валара бIара. Сай хана хьаьнала къахьегаш, зуламе дар ца деш а из де гIертарашта духьал вувлаш а хьавенна. Тlаккха хIанз Даьхено са тIа пенсе вахийтав.

Са ялх дезалхо ва, царех дукхагIбараш заводе болх беш я Советски Эскара мугIарашка гIулакх деш а ба.

Къаьстта сона дега боккха кхаъ а салоIам а хул Эскаре волча воIагара каьхат, командирашкара доккха баркал оалаш хабар кхаьчача. Дезал кхебеш аз мел хьийга къа зехьа дайнадоацилга сона хьахойт цу гIулакхаша.

ЗIамига саг Эскаре вахар, чIоагIа лоархIаме гIулакх да. Цига морально а физически а дикка дегIавай цIавоагIа из, дуккха хIамаш Iомаду, цу даькъе керда техника а, иштта кхыдола гIулакхаш а.

Сога хаьттача молха хьаж ца яьккхача зIамигача сагах визза къонах ва ала йиш яц. Цхьабакъда, хIанз а цхьабола наха юкъе болаш ба: «Ай цига ваха иззал ха сенна йоаю» — оалаш бараш. ХIаьта сона дага мел доагIа эпсар, салте хилар дукха дезаш бар са хаьара нах. Каст-каста пхьегIа тIа а оалаш хаза йиш яр: «Эпсар санна тIах аьнна зIамига саг ва из» — аьле. Эскаре аха ваьза боацаш болчарга ала беза ба са: шийх тIах аьнна саг ва алийтар дикагIа да, кхиса ши кулг делла дер дайна лела йовсар я оалийтачул.

ГIалгIашта юкъе массе хана къердаш хиннад эхь, эздел, сабар, вокххачо аьнначун духьаде ца яр. Цхьабакъда хIанз хьалкхуваш бола цхьабола кагий нах цу гIулакхашцара эздел дохадеш хул. Нахага дика ва алийта хала да, из хала доландаь къерд наха дикал. дакачунгара дикадар мара даргдоацандаь! Вешта, йодар де аттагIа да, цига цхьаккха хало е а эхь леладе а дезац. «Урхе ца яьккхачов, мухале хиннаць» йоах гIалгIай кицо. Зуламе гIулакхаш леладеш лелачарна цIаккха хургьяц мухале, нахагара наIалт мара.

Дукха моттигаш я визагIа мехкарий удабеш. Уж аьккхи хьисапе гIулакхаш леладераш цIаккха бийзабац вайнах, бакъда, цу тайпарчар га дукха гIертараш а нийслац кIезига. Цу наха уйла яц шийн йиш йодайча миштa хетаргда. Уж зуламаш дечар цуи уйла яц. Цхьабакъда цунна уйла е езаш-м яр.

Сона бовзаш а соца болх беш а хинна дуккха кагий нах хийла ханнахьа шийна еза саг йоалае йиш йоацаш, урдош дахаро ка ца йоалийташ бнса моттигаш кIезига хиннаяц. Шийна яха йоданий саг, духьал уж пахашкаш бахьан сенна йоах шоай саг, сенна ду зуламаш дIайодачоа а зIамигача сага а?!. Из гIулакх массаяр оарцагIваьнна дIадаьккхача бакъахьа хетар сона. Вай къамий сий доадар мара пайда лац цо.

Дерригаш хIана дац аьнна къамаш из нийрча гIулакх юкъера дIадаьккха даьннад, хIаьта вай хIанз а гаьна хьалха дIаяхача замалахьара хьадоагIа уж ширдаьнна Iаьдалаш дищ ца долийташ хьалдоагIа. КIеззига хьаькъале дахка мегаргдар вай а. Шийн заманца гIа баккха хьажа веза хIаравар, дикадар хьаллоацаш, зуламе долчун овла хоадабеш, сихсовдаьннар дIатоссаш.

Д. ТАРШХОЕВ,
пенсионер.
г. Назрань.

ПЯТИЛЕТКА ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

АЖМАМБЕТОВ КУРУЙ БРИГАДЕ ГIОЛАШ...

Цкъа Шелковской района «Червленский» колхоза партийни комитета кабинете дагIаш дикагIча жа Iуйх къамаьл хилар тха. Цу хана парткома секретара Феньева Галина Герасимовнас дикагIчарна цIи яьккхар вокххагIа волча жа Iун Ажмамбетов Куруй.

— Язде мегаргдолаш дика болхло ва из, — йоахар цо.— Районе меттел, эррнгача республике а дайзача бакъахьа да цун къахьегама гIулакхаш.

Сенца белгала ва Ажмамбетов Куру, селла чIоагIа хьан могавир из колхоза парткома секретара?

НийслагIча пятилетка планагIа 22074 килограмм битkъа хьоаса бола тха даккха дезаш яр нов. Ажмамбетова бригада. ХIаьта Даьхенна цо дIаденна тха 26868 килограмм — пхе шера заданел 4794 килограмм дукхагIа да. Кхыча дешашца аьлча, нийслагIча пятилетка укх тIеххьарча шера Ажмамбетов Куруй бригада членаша ханал хьалха кхоачашъяьй 1976 шера — иттлагIча пятилетка хьалхарча шера план. ХIаьта хIанз 1977 шера декхараш толаме кхоачашдара лард йоллаш а ба уж.

Ажмамбетова бригаде колхоза керттерча ветеринарни лораца Тулиниязов Александраца цхьана хилар тхо. Шаьрача гIомарий аренашка атта дац колхоза центральни усальбера иттaш километраш гаьна улла моллагIа жа Iуй бригада хьалаха.

Тхо дIакхаьчача Куру жево Iа доаккха базаш товеш воаллар, хIаьта цун новкъостий жа доажадеш бар.

Миштa вIаштIехьдоал хьа бригада коллектива хIара шера тхана план кхоачашъе а цхьаккха а дIа ца къастийташ дерригa IоахарийI хьалкхеде а, аьнна оаха шийга даьча хаттара жоп а луш Курус дийцар:

— Эггара хьалха дог лазачхила веза Iайха хьабечa балхах, даим холуш хила беза хьайи коллективеи бехктохам, хIаьта вож дерригa ше хьахул Iа къахьегарга хьежжа.

— Сона дагаягIац, жа леладераштa эггара бехктоккхамерча хана цхьацанахьа дIа-юха ваха Куру балха тIа воацаш хинна моттиг, — йоах цов, Тулиниязова, — МоллагIа болх цо ше хьабу, боагIача тайпара тIахьожам а лоаттабеш, кхом беш лехх гIожен концентрированни довкъар.

КIезиг-дукха уйла еш а вьвгIе тIатох керттерча ветеринарни лоро:

— Цкъа Iаш хана нийсвелар со Куруй бригаде. Шийн сесагаца Мариятаца цхьана хьаьш цIендеш воаллар из. Жево ца юаш йиса доакъара юхкаш хьа а гульеш цхьан метте Iоехкар.

— КIалхьарцара гулъю Iа ераш, Куру? — хаьттар аз цунга.

— Тхо селла дIаьхий а дац ераш дIакховсал, — аьлар Ажмамбетова. — Доккха доа а дилла чIоагIа шелал эттача хIама юхе ца дуташ цIенъяь юарьйа ераш жево.

Курус жена леpттIа гIулакх деш хилара тешал деш кхы цхьаькха хIама да. Шоай доалахьарча даьгIенах кхетамца пайда эц жа Iуша. Эррига даьгIе доакъошта йийкъай. Массехк дийнахьа цхьан даькъ тIа доажаду жа, тIаккха шоллагIчун тIа, кхоалагIчун тIа, йиълагIчун тIа. Цу массе метте гIолла жа доажадеш чакхвалалехьа хьалхарча даькъ тIа керда буц хьа тIайоал. ХIаьта Iай жа доажадара баьца эггара дикагIа йола моттиг юхе ютт Куруc. Цох а пайда эц доакъошта екъаш.

Нагахьа санна Iулца моллагIча бахьанех гIийла диса жа дале, дерригаш цхьана хьа а гуллийа дикагIа дола доакъар луш кхоаб уж.

Иштта я хIара шера дика толамаш доахаш къахьегаш хьайоагIача Ажмамбетов Куруй бригада балха «къайленаш».

НийслагIа пятилетка чакхйоалача шера Ажмамбетов Куруй бригада коллективо дош деннадар хIара устагIан тIера 5,5 килограмм тха даккха. ХIаьта даьккхар 6,6 килограмм хилар. Хьалха латтача жа Iуй бригадо планал совгIа Даьхенна дIаделар 900 килограмм битkъа хьоаса бола тха. Иштта боккха толам баккха лаьрхIад Ажмамбетова бригада коллективо 1976 шера а.

Нагахьа санна балха говзал шоай лакхъе безам бале, моллагIча а хаоттама хьалашка цо толамаш миштa доах хьажа шуи безам бале, Ажмамбетов Куруй бригаде гIолаш, ХьаIомадe хIама да цунга.

М. ТКАЧЕНКО.

СУРТА ТIА: «Червленский» колхоза дикагIа вола жа Iу Ажмамбетов Куру.

Автора сурт.

БОЛХ БЕЗАШ ХИЛЧА

Итт шу хьалха вера Горячев Евгений Александрович Малхбоалехьарча электрически сетей коллективе балха. Цу хана а электрикалла болх баь дикка стаж йолаш вар из. Ховш мадий балха венача сага юххьанца коллективаца дIаIяма я, балха специфика йовза а езаш хиларца ювзаенна халонаш хулилга. Цу тайпара халонаш дукха нийсъелазар Евгений Александровича. Безамца тIаийцар из энергетикаша. Евгений Александрович ше а ва нахаца чехка товш, Iимерза саг.

Дукха балха опыт хиларах а ший професси езаш хиларах а лоаццача хана Малхбоалехьарлоаццача электрически сетей дикагIчa болча болхлой мугIарашка дIаэттар из. Хьинареча къахьегамца даьккхар болхлошта юкъе ший сий. Укх массехк шера Е. А. Горячева кулгалду электромонтерий бригада предприяте дикагIчарех лоархIаш я.

— Горячев Евгений Александровича кулгалдеча электромонтерий бригада ремонт яьча электропередачай линеша болх тешаме бергхиларах дог тийша хила мегаргва, — яхаш дувц служба начальника Жидков Виктор Игнатьевича. Бригадиро ше массехк: газоэлектросварщика, трубоукладчика машиниста смежни профессеш караерзаяьй. Цу гIулакхо дикка лакхъю къахьегама овсарха лакхъю къахьегама овсарха, ремонт еш йоаккха ха кIезигью.

— Потребителаш ца халлаши тешшамеи электрически энергеца Iалашбар — иштта я тха коллектива девиз, — йоах Е. А. Горячева.

Ший керттера производствени болх барал совгIа дукха общественни декхараш а да Евгений Александровича кхоачашдеш: къахьегамхой Октябрьски районни Совета депутат ва из. ДикагIволча бригадира дуккхача шерашкара хьаьнала къахьегам белгалбаьккхаб Ленински юбилейни медалаца, Къахьегама Цеча Байракха орденца, «СССР энергетикаи электрификацеи отличник». «1974 шера социалистически яхье котвалнар» яхача значокаца.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Планал совгIа 30 миллион...

КПСС XXV съезда сийленца пакъабахара доккхий социалистически декхараш тIа а ийца шерра социалистическа яхье баьннача «Грозэнерго» районни энергетически управлене ТЭЦ-2 чуйоагIача Аргунски № 4 йолча электростанце болхлоша дика къахьегама совгIат кийчдаьд энергетика дезача денна. Электроэнерги яккхара пхе шера план укх шера 10 октябре кхоачашъяьй цар. Энергетика дезача цIейга кхачалехьа тIайоагIача иттлагIча пятилетка календарагIа цар яьккхай 30 миллион киловатт-сахьат электроэнерги. ХIаьта йIовхала энерги яккхара пхе шера задани а 7 ноябре кхоачашъяьй электростанце коллективо. ХIанзлехьа пхе шера заданел совгIа цо яьккхай 30 эзар гигакалорий йIовхала энерги.

Къаьстта дика къахьийтад электростанце болхлоша пятилетка тIеххьарча шера.

Эшшача боарамах потребителашта халданза электроэнерги лоаттаяра хьинар кхо ца деш къахьегаш хиларца белгалбаьнна дукха энергетикаш ба электростаце. Царех ба нийслагIча пятилетка ударникаш слесараш Умханов Рамзан Маждидович, Сизов Виктор, электрослесараш Маслов Александр Васильевич, Хамзатханов Владимир Вахаевич, турбинай машинист Опорин Владимир, кхы дукха бараш а. Царна массаненa а социалистически яхье котбаьнараш яха сийлен знакаш еннай.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) КИП-ен автоматикаи приборага хьожаш ба электрослесарь А. Маслов, слесарь В. Сизов, турбинай машинист В. Опорин, электрослесарь В. Хамзатханов.

И. ПЛИЕВА сурт.

СССР—ФРАНЦИ: ЦХЬАНА ЛЕЛАДЕЧА ГIУЛАКХИЙ ОБЪЕКТ—МЕХКДАЬТТЕИ ГАЗИ

Массехк бутт баьннача гIолла духхьашка французски доазув а хоадалаь чухьа ергья советски газ. Кхо шу хьалхагIа къаьстта соглашени а яь кхоачашде лаьрхIа хинна из гIулакх — СССР-ни Францеи юкъерча корта болча бувзамий аргIанара этап.

1976 шера дениз а дIахорча 20 шера хIаьта а хьалхарча юхьига хIара шера 2,5, хIаьта цул тIехьагIа йиъ миллиард кубически метр вай мехкара йоаха Iалама газ нийергья Франце.

— Шинна а мехка гIойле йолча цу операце маIан «газ — оборудовани» аьнна дагалоацама белгалде мегаргдолаш да, — аьлар, ше из гIулакх доашхаш, Коршунов Евгене, СССР газови промышленноста министра заместитела. — Советски газ нйелга хьашт долча французски доалерча гIозарашa доккха кредит деннад вайна, цун чотах вайна СССР къилбаседе газ йоалла моттигаш сихагIа караерзаяра вайна оборудовани, материалаш, турбаш лоаттае дош а денна. Францин дIайие йолалургйола газ — керттерча даькъе кердача промыслай продукци я компенсационни дарда тIа — кредит дIатаккхара хьисапе цига ухаргьир а.

Газ йоаллача Медвежье яхача моттиге болх беш французски пхи установка я промыслови газ яха кийчъю яра, хIаьта кердача магистральни турбопровода цхьайола участкаш французски турбаех вIашатIьехка я.

СибарегIара газ йоалла моттигаш караерзаяр сана йола йоккхача масштабера проект кхоачашъелга Франце дакъа лацар — кердача, советски французски экспертаашта хетачох, перспективанегIа йолча шин мехка промышленни кооперацe формаех цаI.

Оренбургски моттиге (цу чулоацa 3600 квадратни километр) хIанзле а болх беш я газапара сангал дIакъестаду французски оборудовани. Сентябре кулгаш яздаьд Оренбургски газови комплекса кхоалагIа аргIа хьалъяра оборудовани яйта аьнна «Крезо-Луар» яхача фирмаца яьча цхьаьккха цхьан йоккхача контрактана. ХIаьта СССР мехкдаьтта промышленноста министра заместитела Мищевич Виктора аьлла дуйн:

— Айхха творчески цхьана гIулакхаш леладара аьттув болаш хIанзле а массехк опыт я советски французски мехкдаьттахой. Из хьахьоккхаш я, масала, мехкдаьттеи гази геофизически лаха лаьрхIа йола цифровой сейсмически станци. Цун проект — шин мехка специалисташа цхьана хьийгача къих хьахиннар. Французски фирме кийчъяьй из, хIаьта промышленни тохкамаш СССР территоре тIа даьд цунна.

Цхьана леладеча советско-французски гIулакхашка лоархIаме лостам белгалбаьнна мехкдаьтта чакхдахара даькъе а. Шин мехка специалисташа шоай низаш цхьана вIашагIтоха лерхI вахара лоархIаме проблема къоастаяра — гонахьарча Iалама зенне йоацеи энерги ярга диллача кхоме йолеи мехкдаьтта чакхдоаха производстваш хьаяра. Цу тайпара цхьана леладеча гIулакхех пайда баргхилар хьахьекхад дуккхача производствашта цхьана советско-французски проекташи технологически схемаши оттаяра опыто.

СССР мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьтта химически промышленноста Министерства арахьарча бувзамий Управлене начальника Литвиненко Алексея дувц советско-французски Iилма-технически бувзамаш толаме дегIаухаш хиларах.

— Уж дIакхоачаш хул айхха цхьана леладеча экономически гIулакхашца, — йоах Литвиненкос. — Эггара лакхагIдола хьаьна спирташ — машиндаьтташи доагори тоалеш йола присадкаш хьаю бедал арахеча оборудовани лоаттаяра йоккха контракт яьй «Спейшим» яхача фирмаца.

Цхьана проекташ уттаяри кхоачашъяри, шинна а оагIонна хьашт долаш йола продукци хьаю промышленни комплексаш хьалъеча цхьана гIулакхаш леладар, 20 ноябре Москве хьайийлла мехкдаьтта, газа, мехкдаьтта чакхдоахача промышленноста лаьрхIача французски оборудоване выставка — цу дерригача хIамаша тешал ду йIаьххача хана шерра цхьана гIулакхаш леладелга оттадаьча, Европерча кхерамзленней цхьана гIулакхаш леладараи йолча Совешане ТIеххьарча акта маIано ма-яххара йола советско-французски юкъмоттиг массе оагIорахьара цхьатарра дегIаухаш хилара.

Иветта УСЕЙНОВА,
(АПН).

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ХЬАННА ГIОЙЛЕ ЙОЛАШ ДА КХОХКАМ КIАЬДБАР

Хеталу, цу хаттара вахаро ше хьалххагIе а жоп деннад аьнна. Дунен халкъашта юкъе кхохкам кIаьдбелга социалистически меттел, капиталистически а Европа паччахьалкхений, США, Канада миллионаш болча граждланий вахара хиланза даргдоацаш хIама хилара хьакъехьа бокъонца хаьдда хьакхайкадир Европерча кхерамзлеишен цхьана гIулакхаш леладарей дешашта йола Совещани гулъелга ше дикка сихлаьча машар безача низий чIоагIача общественни боламо. Кхохкам кIаьдбар шоай мехкашта хьашт долаш хIама хилара хьакъехьа гуччахьа дийцар совещане ТIеххьарча актана кIал шоай кулгаш яздаьчеи цу тайппара Европа машарга яхийтара ма-могга новкъостал дергда аьнна чIоагIа дош денначея берригача паччахьалкхен деятелаша.

Цхьабакъда малхбузехьерча, цу даькъе американски а, прессо тахан а тIехьа шиий ма-хулла хьалхайоах тезис, Совещани а шитта деррига кхохкам кIаьдбелга а, «дог цхьалха», «хIилла йоаца» капиталистически Малхбузе, шиий лаьсача кулгашца юсача метте, цу деррига хIамаех гIойле йоалаш болча «коммунисташта дагаеха» хIилла мара кхы хIама дац ахаш.

Фу ала мегаргда «кхохкам кIаьдбарах йоалача гIойлен» хьакъехьарча «езисах лаьца?

Социализма мехкашка Iемабац «машари» «кхерамзлен» санна йолча категорешта коммерчески бустамаш уйттале, цхьабакъда, мел аьлча а, хаттар шитта оттадеш хилча, цуна жоп дала а мегаргда, дала а деза.

Хельсинке тIаййца решенеш белтала, я а я Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийн хьашташта ма-хеттара, хIана аьлча машар социализми коммунизми толаме хьалъяра хиланза даргдоаца хьал да.

Кхохкам кIаьдбари цунца дувзаденна мел дола хIамеи гIойле йолаш да дунен халкъашта юкъерча болхлой класса а. Дунен халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбарах, машаре дахара принципаш хьишаре хьаллацарах йола положенеш профсоюзни къовсама аьттув бола фактор хиларах тарра шоай программни документашта юкъейтхьей цуккхача малхбузехьарча профцентраша, цу даькъе Дунен халкъашта юкъерча паргIатача профсоюзни конфедерацеиеи (МКСП) Дерригдунен къахьегама конфедерацеи (ВКТ) юкъейоагIараша а. Европейски континентерча машаран кхохкам кIаьдбараш тIехьа эттар йоккагIйола малхбузенееевропейски къамий профцентраш а — Британски тред-юнионий конгресс, ВIашагIкхийтта немецки профсоюзаш (ФРГ). Къилбаседен Европа мехкий профсоюзий Совет, кхыяраш.

Кхохкам кIаьдбаро дерхI инфляции хьабе болх боаца хьали хьахулийташ дола бахьанаш дIа ца доахе а. белггаларча даькъе капиталистически мехкашкарча къахьегамхой дукккхача категорей хьал аттача доаккхаш дола цхьана леладу экономически гIулакхаш дикка шерделга. Аьлча кхоачам ба, социалистически мехкашцара экономически бувзамаш дегIаахаро ФРГ-е хIанзле а ах миллион хIана бац аьпна болча болхлоштеи гIулакхерча нахан бе болх Iалашбаь хилар (царех сахаш хила мегаш бараш Советски Союза заказаш кхоачашдеча предприятешка балхаш деш ба). Нагахьа санна кхохкам кIаьдбелгеи цхьана леладу гIулакхаши хиннадецаре, ФРГ-ера хIанзле а цхьа миллион совгIа бола хьабе болх боацараш цу сахьате цкъаи ахаззеи дукхагIа хинна хургбар.

Совещане решенеш Iалаьмате чIоагIа раьза хинна тIайийцар кортамукъа даьцнача мехкаша. «Iарбий мехкий халкъаша, — хьакхайкадир, масала, Сире машара тIехьалаттарий Къаман совета председатела заместитела Мурад Куатле, — Европерча кхерамзленнеи цхьана гIулакхаш леладараи йолча Совещане итогаши решенеши Гаргарча Малхбоалене Израило дIалийца Iарбий территореш мукъа яхареи Палестинерча Iарбий халкъа къаман законни бокъонаш Iалашъяреи ларда тIа чIоагIеи ниисхо йолеи машар оттабара... йола керда торо санна лоархI».

Дукхха а дукхагIа долча адамаша совещане итогаш дика лоархIаш хиларо дог тешадеш хьахьокх, уж Советски Союзеи кхыча социалистически мехкийн халкъашта меттел, капиталистически дегIаухачеи мехкий халкъашта а Iарашкеи дагалаттарашкеи хьежжа хилар, уж социализми коммунизми хьалъеш боахкача наха меттел, къахьега бокъо е паргIатони кортамукъалени бокъо яккхар духьа къовсам лоаттабеча наха а эшаш хилар.

Совещане решенеша яххачз тайпара кхохкам дIахо кIаьдбар къовбалдеш тIаэп Малхбузеи тоъал дукхача доале латтача гIоарашка а. Цу тIеххьарча кхохкам кIаьдбарца, капиталистически социалистически мехкашта юкъера торговлии экономически цхьана леладу гIулакхаши дегIакхувларца ювз цIенхаштта кризис тIакхаьчача малхбузехьарча экономика хьал аттача доакккаргдолча реальни торонца.

«Вай экспорт хьалхарча ялх бетта бIарчча хьаийцача дохъеннача 1975 кризисни шера, — белгалдоаккхар ФРГ канцлера Гельмут Шмидта сентябрьски правительственни заявлене тIа, — ерригача малхбоален европейски паччахьалкхенашка вай дехка товараш 22 процент дукхагIа хиннад. Уж шера 20 миллиард маркал тIех а даьнна, ерригача экспортах 10 процент дIалоацаш хургда. ХIаранена ховш да, массе метте экономика ежача юкъагIа болх бе моттигаш Iалашъярген мехка экономика хьаллоаттаярген диллача из вайна мел боккхача лоархIаме да. «Иштта хет из Англе торговле министра Питер Шора. Норвеге торговлен кемаш леларей министра Эйнар Магнуссена, хIаьта иштта тоъал дукхача гIулакхаш карадолча европейскии американскии наха а. «Нобле-мет интернэшнл компане» президента хетачох, «Советски Союзаца леладу торгови бувзамаш шердара духьала бараш Америкерча доккхийча гIулакхаш тIарча нахах 10 процентал дукхагIа бац» США дукхха бизнесменаш цIенхаштта саготдеш ба, социалистически мехкашца цхьана леладу экономически гIулакхаш дегIадоаладара гIулакха Малхбузен Европа шоайла хьалхаяьнна хиларах.

Хельсинке совещани хилале дукха хьалхагIа доацаш США президента Джеральд Форда «Экспресс» яхача журнала ше интервью луш, хьакхайкадаьд: «Цхьанна тайпара тIехьа вацсо кхохкам кIаьдбарах Советски Союза плюсаш дукхагIеи США-на минусаш дукхагIеи хул яхаш хьакхайкадераштаЦунах гIойле яьнпай, аьнна хет сона, Советски Союза а ВIашагIкхийттача Штаташта а... Кхохкам кIаьдбарах доккха беркат дала тарлу цхьалолча доакъошка — из ишта хила а хиннад, да а да.. ГIайленаш цхьатара я шинна а оагIонна».

Политически дагардараши хьабаьнна социальни моттигаши мичча бесса яле а. берригача наха цхьатарра лоархIаме долаш кхи цхьаькха а цхьа гIулакх да. Совещане решенеша доккхача даькъе новкъостал я деш кхохкам шиий тайпара моральни, психологически кIаьдбарца дувзаденна да из. Деш дола къамаьл бIаьш миллионаш болча наьха сакхетама итташ шерашка низ бaь термоядерни тIемах бола кхерам наьха санна кIезигбара хьакъехьа. дог-уйла цIена хуле машар чIоагIбе йиш йолаши чIоагI булургболаши хиларах цар дог тешара хьакъехьа да.

Цхьабакъда машар шишегIа хургбац. Цо дIадех из чIоагIбар духьа, кхохкам процесс юха ластаргйоацаш хилийтар духьа хIара деннен деррагIеи къовсам лоаттабелга, хIана аьлча дунен тIа хIанз а да дуне хIалак хила ра «доазон тIа лоатталдаь» къаьнареи Iалаьмате кхерамеи никъ лелабарах тайп-тайпара гIойленаш яха гIерташ дола низаш.

Кхохкам кIаьдбар царна гIойле ца хилар царга гуччахьа дIаала дего бутараш дукха бац цун моастагIех Бакъдар аьлча, Азе эгтара гучахьа из деш бараш маоисташ ба. Малхбузен Европе — натовски инаралаши ХСС лидер Франц Йозеф Штраусси, хIаьта США — профсоюзни «тIувс» Джордж Мини Цхьабакъда Джордж Минена кхы меттел империалистически гIозараша а цу гIулакха «унза реча гаке» сел цIенхашта да къа а кхоачадаьдац. Гуччахьа цун позице тIа а этта, кхохкам кIаьдбар капитализмана во да, хIаьта долче, «шийла тIом» дика ба ала уж лоаэ хIабац. Ишта цар из дича цар шоашта тIехьара. вешта ерригача капитализмана тIехьара а, юха къоахкадергдар, болхлой класс е юкъера хьал дараш къоахкабаь ца Iеш тIема новкъосталца «паргIатача дунен» га а доахаш шоай кхел тахка гIерта ца дезилга геттара ниса лоархIаш дола буржуазни гIозарий ондо дакъа а.

Буржуазни идеологаш шоашта хьашт долаш йола общественни уйла хилийта гIерт Малхбузехьа, капитализм, фуна - моллагIа хиннадале а, низехи торонехи хIанз а йизза а я. хIаьта кхоане цунга а я, яхаш Нийсса вокх оагIорахьара да марксисташта - ленинцашта. социалистически дуненна хетар. Цхьабакъда царна хетачох, хIаьта ишта из хеташ капитализма гадоаха дукха бараш а ба. хетараш бакъ малагIаш да, совленаш малагIча общественни стройга я хьахьокха доагIа герза низаца а ца хьоккхаш бакъахьарча гIулакха низаца, цудухьа доллача хIамал дикагIа да озабезам боацаши бухсоцпаши йола шиi кхел вахарга шийгайтар.

Зиновий МИРСКИЙ, исторически Iилмай кандидат.

(АПН)

1976 шера 12 апреле хьаелларгйолча КПЧ XV съезда сийна ях ярхаш латт чехословацки предприятешка. Заводе запасной оатхалаш арахецилга тоадара чотагIа. уж доазол дехьара ийеш дIаухийта валютни средстваш кхое декхараш тIайццад Остраверча К. Готвальда цIерагIча кердача болат лоаладеча завода Ян Сладки керте латтача кагирхой социалистически къахьегама бригадо. Цуд совгIа бригадо лаьрхIад оборудованена еш йолча ремонта дикал кхы а лакхъе, 50 тонн тиша аьшки 4 тонн бос бола металли гулде.

СУРТА ТIА: Ян Сладке кагирхой бригада завода оборудованена лаьрхIа йолча кердача запасной оатхала проект ювцаш я.

ЧК-АПН сурт.

Тахани кхоанеи...

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 10.00. Болх бу ГIор Даде мастерске. 10.30. «Сийгалг» яха клуб. «Ха-кх» яха дешархошта лаьрхIа йола Iуйре. 16.00. XXV-ча съезда накъадахара. «КПСС-о къахьегамхой - кхалнаьха йоакхо ярх» яха беседа. 18.30. «Глобус» яха кинолекторий. Iилма - популярни фильмаш хьокхар. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. Лохх «Интер» яхача вокально - инструментальни ансамбло. 19.15. Болх бу шозлагIа фильмаш хьокхача кинотеатр.

Химикий культура Дворец. 10.00. Болх бу Тюленин Сергея цIерагIарча клубо. Йиалла я ГIор Даде мастерске. 11.00. «Ха» яха политинформаце клуб. «Дунен карта долча» яха беседа. 17.00. Коммунистически къахьегама школа долча новкъостала. «Парте — вай кулгалхо» яха лекци-концерт. 17.30. Юридически консультаци.

«Красный молот» завода культура ЦIа. 17.30. Декабристий восстани хинна 150 шу дизара хетаь беседа. Тематически кино хьокхар.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 10.00. Болх бу «Октябренок» яхача клубо. В. И. Ленинах йола стихаш дикагIа ешара конкурс 17.00. Духовой оркестра концерт.

20-гIча участка клуб. 17.00. XXV-ча съезда накъадахара. «1975 шу — IX-ча пятилетка тIеххьяра шу» яха лекци.

21 ДЕКАБРЬ

В. И. Ленина цIерагIара культура Дворец. 9.00, 11.00 Болх бу «Заманхо» яхача бераштеи кхелетараштеи лаьрхIа долча кинотеатро. 12.00. «Сийгалг» яха клуб ГIор Даде мастерске йиаллача наIарий ди 10.30. «Глобус» яха кинолекторий. Iилма-популярни фильмаш хьокхар. 19.00. Кагирхой салаIара сайре. 19.15. Болх бу шозлагIа фильмаш хьокхача кинотеатро.

Химикий культура Дворец. 10.00 Шахматистий клуб. А. Карпова кхоллламах лаьца беседа. ЦхьоалагIа разряд яккхара турнир 10.30 Болх бу «Къона атенст» яхача клубо. «ГIанаши уж бIаргагуш хилари» яха беседа. 12.00. Спортивни чхьаш 17.00. КПСС XXV-ча съезда накъадахара. Нохч - ГIалгIайчен композитораштца вIашагIкхетар

Н. К. Крупская цIерагIара культура Дворец. 10.00. Болх бу «Къона ленинец» яхача кинотеатро. 19.00 Кагирхошта лаьрхIа концертно-хахара сайре.

Пролетбата цIерагIара культура ЦIа. 10.00. Болх бу «Октябренок» яхача клубо. Йиалла я ГIор Даде мастерске. 11.00 Болх бу берий кинотеатро. 17.00. «КIоарга буруз тохара технике кердадар» яха бурувдеттараштa йола беседа.

20-гIа участка клуб. 10.00. «Бола тхо долча, фаьлг» яха берашта лаьрхIа Iуйре.

АХАНЕЛ СОВГIА БОЛА ВКЛАДЧИКАШ—КХАЛНАХ

Советски машара фондо дакъа ца лоацаш яц машар безача низий дунен халкъашта юкъера акцеш — конгресс, конференци е фестиваль. Пхийтта шу хьалхагIа мехка общественни организацеша вIашагIъеллача цо белгалара моттиг лаьцай машара тIехьа латтарий болама юкъера, моральни материальни новкъостал ду Азе, Африка, Юкъерчеи Гаргарчеи Малхбоален, Латински Америка къамий кортамукъалени боламаштеи прогрессивни организацештеи.

Са къамаьл хул цIаккха а хувца ца луш хьавоагIача Советски машара фонда председателаца Борис Николаевич Полевойца. Дунен халкъашта юкъерча кхалсага шера хетаь Дерригдунен конгресс чаккхъяьнна дукха ха ялалехьа хилар тха вIашагIкхетар, цудухьа, кхетадеш ма-дарра, машара фонд хьалйизара юкъе советски кхалнаха дакъа лацара хьакъехьа а хилар тха къамаьл.

— Цу хаттара жоп лу мехка массе миIингера тха цIерагIа ухача Iалаьмате дукхача переводаша, — йоах Полевой. — Переводашца цхьана письмош хул, цар авторашта юкъе кхалнах, болхлой-колхозхой, кхалнах - Iилмахойи искусствай мастераши, пенсионераш а школьницаш а болаш. Машара фонда аханел совгIа бола вкладчикаш — кхалнах.

Корреспонденци чуйоалла сома папка хьаэц фонда председатела Бетташ тIа дукхача городийн юртийн штемпелаш латт. ДIабахача тIема шерашка мича бахаб ца ховш гаргара нах а байна йисача геолога Юсупова Тамаре письмо да ер. «Сай бокъонца йола тайпан цIи миштай хац сона, — яхаш язду цо, — гаргара нах дагабагIац, царех фу хиннад хац. Цхьан шерара сай преми дIаяйт аз. Йохаяь турпалча Вьетнама городаш, школаш, больницаш юха меттаоттаеча аз лоапа дакъа хилда цунах...».

Письмош тIа — дега хиннача Iоаткъамо, лайнача бало хьалхадаьха дешаш: «Сталинграда юххе вийнача вешийна тIера»... «ТIем тIара цIа ца вийрзача мара тIера»... «Фашистски бомбо йийнача са йиIига тIера...».

Ахчал совгIа цIагIара еза хIамаш а тел кхалнаха фонде. Якутскера посылка кхаьчай. Яйтачо—библиотекара Иулиана Полицинскаяс посылкаца лоацца письмо дайтад: «Машара фонде дIачуэпар дех аз 30 грамм дошув, къаьнара ваза, революци ялалехьа дукхха а хьалхагIа Якуте бахача наха перепись елга вIаштIехьдаккхарах са даь даьна совгIата енна хинна бриллианташ а тIадагIаш йола кач уллаю дошо майдилг».

Фонда цIерагIа бриллиант а тIадагIаш чIуг енай Татарера, къаьпара дошо ахча — Тамбовера, дошо сахьат — Армения.

Шоаш раьза а хинна телача хIамашца къаьстта доккха дакъа лоац коллективни вкладчикаша — заводий, гIишлоний, колхозий, учреждений, театрий болхлоша. СССР Паччахьалкхен банка ерригача отделенешка хьайийллача машара фонда текущи счете гаргара дIачуденнад миллионаш сомаш.

— МалагIча гIулакхашка дIаухийт фондера ахча?

— Бакъдар аьлча, фондерча ахчах хьалъеш латт объект... дагаръе эттача сов дукха моттиг дIалоацаргьяр, — йоах Полевоя. — Цхьаяраш ювцаргья аз. Ши миллион сом хьожалаьд наьнеи береи гIулакха Ханое медицински центр хьалъяран кийчъяран. Тоъал дукха ахча хьожалаьд Гондурасера клиника кийчъяра, АРЕ Жолио-Кюре цIерагIа школа хьалъяра. Фонда ахчаица Ангола, Гвинея-Бисау, Зимбабве, Мозамбика, Сомале, Iарбий мехкий кхалнаьха организацешта новкъостал ду из вIашагIъелларех цаI йолча советски кхалнаьха Комитето. Белггала аьлча, комитето къаьстта хьежадеча стипендех СССР дешара заведенешка деша ягIа Азе, Африка, Латински Америка мехкашкара 400 гаргта йоI.

Анатолий ТОРЧИНСКИЙ, АПН корреспондент.

СПОРТ

СПАРТАКОВЦИЯ ТОЛАМ

Укх денощка «Красный молот» завода спорта Двореце ирача къовсаме чакхъьлар республика кубок яккхара истола тIарча тенниса яхьаш. Цига дакъа лоацаш шийтта команда хилар, хIаьта керттера совгIат даккхара яхье яьнаяр ши команда — «Спартак» берий-кагирхой спортивни школей (ДЮСШ).

Юххьанца къоначa теннисистий аьттув болаш дIайолаеннаяр матч. Урусов котваьлар Мирзоянал, Вичигов — Лебедевал —2:0.

Цул тIехьагIа Нохч - ГIалгIайчен чемпионаша Л. Рассказова, М. Майорова, иштта М. Шавельянца лоархIаме оакош а яьха 7:4 счет йолаш шоай команда хьалхаяьккхар. Спартаковцаш котбаьлар.

И. СЕМЕНЧЕНКО.

ШАХМАТАШ

Город Грозне чакхъяьннай шахматех ловзара кхалнаха юкъера РСФСР ахфинал. Хьалхарча. кхаь моттиге ба 9 турах 5,5 очко яьха Ростовера спорта мастер Л. Любарская, мастералла кандидат И. Аброшина (Волгоград), хьалхара разряд лелаю Е. Троценко (Ставропольски край). ЙиълагIа моттиг Т. Пудковайга я (г. Владимир). Грознерча хьалхара разряд лелаеча Л. Шматовой кхоачам бе бийзар воархIлагIча моттигах.

Химкомбината культура Дворецe химикийн пионерий Дворецеи шахматистий сборни командашта юкъе доттагIала вIашагIкхетар хилар. Цига 5,5:4,5 счет йолаш котбаьлар химикаш. Команда аьттув балийтараш бар В. Лапунов, С. Сидоров, А. Сорокин, И. Шопин, А. Егоров.

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

20 декабрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. «Iуйранара гимнастика» 9.30 — БТ Берашта бола фаьлг. 10.00 — «Дайновной шовна». 10.30 — БТ. «Iуйранара почта» яха музыкальни программа 11.00 — «Цiе Пресня» Москве декабрьски герзашца кийчбенна гIоттам хинна 70 шу дизарга. 12.00 — «Поэзия». 12.35 — БТ. «УнахцIено» яха Iилман-популярни программа. 13.05 — Советий мехка бераш. «Цемент» яха художественни фильм Хьалхара серн. 14.30 — БТ. «Известия» газета приз яккха хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Финляндe сборни—Чехословаке сборни Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци 15.15 — Кхерам боацаш дIа-юха лелар. Передачана юкъе дакъа лоацаш ва СССР Чухьарча гIулакхий министерства ГАИ управлене начальник. милице инарал-лейтенант Лукьянов. 15.45 — «Патриот» яха телевизионни альманах. II-гIа выпуск 16.15 — Телевидене Грозненски студе «Цхьан буровой тIа» яха телевизионни спектакль (гIалгIай меттала). Телевизорашка хьожарий заявках 17.00 — «БIаргагушдар — теша хиладар» 18.00 — БТ «Известия» газета приз яккха хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. 20.15 — БТ. «Испански миниатюраш» яха цхьа акт йола балет. Оперен балетен Новосибирски Паччахьалкхен академически театра спектакль. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «13 гIанд» яха телевизионни вIамига театр. 22.45 — Баскетболах йола СССР чемпионат. Кхалнах Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

13.06—Пионераш болча хьошалгIа. Гайдар цIерагIча Республикански берий библиотекера трансляци. 14.05 — Ленински Гварди. «Седкъий сердал йовц» яха художественни фильм. (Нариманов Наримана хьакъехьа). 15.45 — «Музыкальни календарь» 16.15 — Тбилисера телевизионни фильмай фестивала итогаш.

21 декабрь

I ПРОГРАММА

9.00 — Кердадараш. 9.10 — БТ. «Берашта йола Iуйранара гимнастика». 9.30 — «Гургал бетта сахьат». 10.00 — «Советски Союза гIулакх деш ва» 11.00 — БТ. «Iалама хьехой» яхача олимпиада шоллагIча тура хаттарашта дола жопаш. 11.45 — «Коммуниста дош» яха телевизионни очерк. 12.00 — «Музыкальни киоск». 12.30 — «Юртара сахьат». 13.30 — Советий мехка нах. «Цемент» яха художественни фильм ШоллагIа серн. 14.35 — БТ. «Кхоана энергетика ди да». СССР энергетикаи электрофикацеи министрца Непорожнеца яь беседа. 14.50 — БТ. «Музыкальни вахара кердадараш». 15.20 — БТ. СССР летчикаца — космонавтаца Леоновцеи Кубасовцеи кагирхой вIашагIкхетар. 16.20 — БТ. «Дунен халкъашта юкъера панорама» 16.50 — Иллеш доах Чохеле. 17.00— БТ. Спортивни программа I. «Известия» газета приз яккха хоккеях йола дунен халкъашта юкъера турнир. Советски Союза сборни — Чехословаке сборни. Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. 2. СССР абсолютни чемпион аьнна цIи яккхара тIехьара матч. Москверен Ленинградерен боксераш вIашагIкхетар. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — БТ. «СалоIа сахьаташ». Энергетика Денна йола музыкальни программа. Йистеяьлча — кердадараш.

II ПРОГРАММА

17.00 — Моттигерча авторий иллеш а ашараш а. ШоллагIа передача. Химикий культура ЦIагIара трансляци. 17.45 — Атекама дараш дешархошка дIайоазийта «Киназ а календар а». 18.00 — «Полонез Огинский» яха художественни фильм (телевизорашка хьожарий заявках).

РАДИО

20 декабрь

6.30 — Областной партийни конференце делегатах дола дувцар (нохчий меттала). 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор 8.25 — «Къонал» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 14.40 — «Коммунисташ» яха литературно - музыкальни композици (эрсий меттала). 15.05 — Самодеятельни творчества фестиваль. «Дека хьо, тха илли» яхача цикладара передача (эрсий меттала) 15.40 — «Самукъанерча талгIе тIа» яха радиокомпозици (гIалгIай меттала) 16.00 — «ДIаяхача замах юхедиса дьна во гIулакхаш а цар ду зуламаш а» яха Грозненски райисполкома председатела Дурдиева выступлени (нохчий меттала). 16.15 — Иллеца доттагIал дараштa дола концерт (гIалгIай меттала).

21 декабрь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 7.35 — Ашараш. 8.25 — Шоана дукха еза ашараш. 12.10. — «СалоIа минуташ» яха радиокомпозици (нохчий меттала). 12.30 — Концерт. 15.15 — «Цiе сийгаш» яха пионераштеи дешархоштеи йола передача (гIалгIай меттала). 15.45 — КIирандийнахьара ашарий программа (эрсий меттала). 16.30 — «Школьни глобус» яха радиовыпуск (эрсий меттала). 18.30 — Областной партийни конференце делегаташта дола концерт (нохчий меттала).

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш морхаш а йолаш, делкъел тIехьагIа догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш ха хилеи фегара температура республике гIолла 5 градусага кхоачаш, Грозне 2—4 градус йIовхал йолаш хилеи тарлу. Кхоанеи ломмеи кхаьла а йолаш, йоачаи а йолаш, температура бийсашка 7—12 градус шелал йолаш, деношка 3 градус шелалгара 2 градус йIовхалга кхоачаш хила тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

НАШ АДРЕС: 364051. г. Грозный. Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктоккхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделий — 3-61-46; промышленноста отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80 71; бухгалтере — 2-54-30. корректорске—2-89-88.

ТХА АДРЕС: 364051. г. Грозный. ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46 отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30. корректорской—2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттеи денощка

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», Маяковского, 92.

Заказ № 7979.